

RACISME DIGITAL I COVID-19

Discursos racistes i antiracistes a Twitter
durant la pandèmia

*El cas de les persones
treballadores temporeres
en el sector agrícola*

Marc teòric i anàlisi qualitativa

Alexandra Rodríguez Rodríguez

Anàlisi quantitativa

Diego Velázquez

Jordi González Sabaté

Redacció i coordinació:

Clàudia Nadal Sabaté

Clara Calderó Delgado

Júlia Pérez Curell

Núria Millán Iniesta

Laura Riba Singla

Realitzat per:

Aquest informe ha estat possible gràcies al suport de :

El contingut d'aquest document és responsabilitat exclusiva dels seus autors/es i en cap cas pot considerar-se opinió de l'ACCD.

Comparteix el material!

Aquesta publicació està sota una llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 Espanya
([CC BY-NC-SA 3.0 ES](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/)).

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1	INTRODUCCIÓ	4
1.1.	JUSTIFICACIÓ: PER QUÈ POSAR EL FOCUS A LES XARXES SOCIALS?	4
1.2.	RESUM I PARAULES CLAU	5
1.3.	GLOSSARI	5
2	RACISME I ANTIRACISME EN TEMPS DE PANDÈMIA	7
2.1.	EL CONTEXT ESPANYOL I CATALÀ. Racismes que no són nous.	7
2.2.	RACISME DURANT L'ESTAT D'ALARMA. Més enllà de la situació sanitària: les crisis derivades de la pandèmia per la covid-19	9
2.3.	ACCIONS ANTIRACISTES DESPRÉS DE L'ESTAT D'ALARMA. Resistències des de la societat civil organitzada	12
3	DISCRIMINACIÓ A TWITTER	15
3.1.	EL DISCURS D'ODI	15
3.2.	DISCRIMINACIÓ I ODI ONLINE. Qualsevol pot ser un <i>hater</i> .	16
3.3.	FER FRONT A LA CIBERDISCRIMINACIÓ	18
4	CAS D'ESTUDI: EL DISCURS SOBRE ELS TEMPORERS	22
4.1.	CONTEXT. Persones temporeres migrants a Catalunya i Espanya: D'invisibles a culpables	22
4.2.	OBJECTIUS, METODOLOGIA I FONAMENTS TEÒRICS	24
4.3.	ANÀLISI I RESULTATS	28
4.4.	CONCLUSIONS	33
5	RECOMANACIONS: QUÈ PODEM FER?	36
6	BIBLIOGRAFIA	39
7	ANNEX	41

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ: PER QUÈ POSAR EL FOCUS A LES XARXES SOCIALS?

Ja des del primer trimestre de 2020, l'emergència sanitària de la COVID-19 i les seves indissociables crisis socials, econòmiques i polítiques han impactat d'una manera o una altra en totes les esferes de l'organització humana a escala global. A finals de 2021, les conseqüències de la pandèmia sobre la salut pública, així com els efectes de les respostes polítiques en l'estat de salut dels drets fonamentals de la ciutadania en el mitjà i llarg termini estan encara per conèixer-se en profunditat.

En el seu impacte més immediat, la gestió de la crisi de la COVID-19 ha demostrat ser intrínsecament desigual. Les persones i col·lectius travessats per eixos d'opressió social (de base racista, masclista i classista, entre d'altres) es troben en situació de major risc i desprotecció davant la malaltia. Alhora, la pandèmia amplia les esquerdes socials sistèmiques i agreuja les discriminacions i els seus efectes pel que fa a la salut, la pobresa, l'habitatge o l'educació.

Amb l'arribada de les restriccions de mobilitat, la dimensió virtual ha adquirit una posició encara més central en el dia a dia de les persones. Les limitacions de contacte i relació social, així com la prohibició d'ús de l'espai públic han implicat, especialment durant l'estat d'alarma, un canvi radical en les maneres d'interacció i comunicació entre persones.

La mal anomenada nova normalitat corre el risc de, precisament, continuar normalitzant la discriminació. El racisme, en totes les seves formes, magnituds i manifestacions, s'adapta al mitjà digital i les narratives racistes se serveixen dels nous espais de comunicació per estendre els seus missatges d'alteritat, discriminació i violència.

Aquest treball pretén posar en relació el potencial de l'acadèmia, la competència dels centres de recerca tecnològica i el treball de les organitzacions de la societat civil per conèixer amb més detall **com es reconfiguren els discursos racistes i d'odi a Twitter sobre la població migrada i racialitzada [no blanca], amb relació a la conjuntura de pandèmia a Espanya i a Catalunya.**

Des del seu vessant social, aquest estudi s'orienta a promoure coneixement de base científica que contribueixi a conèixer millor l'ecosistema dels missatges discriminatoris i racistes a Twitter que permeti **articular respostes antiracistes més eficients des de tots els àmbits i agents socials.**

Aquesta treball, que posa el focus en el cas dels temporers agrícoles, sorgeix de la necessitat d'entendre, monitorar i revertir els mecanismes racistes que es despleguen en la dimensió digital que, encara que observada des de les nostres pantalles, és una representació pública d'una problemàtica real que travessa i amenaça les vides de moltes persones.

En data de tancament del document, l'assenyalament a treballadors temporers migrats i racialitzats per la seva suposada vinculació en la propagació del virus continua. Entendre com s'articulen i quines formes adopten les narratives racistes a les xarxes socials continua sent, per tant, pertinent i urgent.

1.2. RESUM I PARAULES CLAU

Aquesta recerca s'orienta a estudiar la reacció de l'audiència digital a Twitter durant els primers mesos de la crisi per COVID-19 amb l'objectiu d'identificar i analitzar els missatges de contingut racista i la seva relació argumental amb el context de pandèmia.

A través de l'extracció de dades massiva combinada amb l'anàlisi qualitativa des de les teories de l'anàlisi crítica del discurs, el cas d'estudi identifica, analitza i classifica les publicacions a Twitter de gener a octubre de 2020 amb contingut semàntic sobre *temporers/es* i COVID-19.

Els resultats obtinguts indiquen que un 8,38% dels missatges extrets són explícitament racistes i discriminatoris contra els treballadors migrants del sector agrícola. Aquesta categoria de missatges es concentra majoritàriament sobre temporers home, mentre que els tuits escrits sobre temporeres i COVID-19 són minoritaris respecte del total de la mostra i notablement menys racistes.

Un terç dels missatges analitzats es classifiquen com de justícia social i gairebé en la mateixa proporció es consideren tuits *neutres*, perquè no contenen elements explícits que permetin classificar-los ni com a racistes ni com a justícia social. Tanmateix, en els missatges pretesament neutres s'identifiquen lògiques estereotipades que, a través de l'associació entre pandèmia i migració configuren i reforcen marcs de pensament racistes.

PARAULES CLAU

COVID-19, coronavirus, pandèmia, Twitter, temporers, temporeres, racisme, racisme digital, discriminació, discurs d'odi, xarxes socials, antiracisme, Catalunya, Espanya.

1.3. GLOSSARI

RACISME, EXCLUSIÓ I TWITTER

- **Antiracisme:** Terme generalista que inclou un ventall d'idees, polítiques i pràctiques orientades a contrarestar el prejudici racial, el racisme estructural i l'opressió de grups ètnics específics. Com a filosofia, inclou també el reconeixement dels propis privilegis, així com la confrontació dels sistemes de discriminació i la lluita per canviar els propis prejudicis i estereotips.
- **Delictes d'odi:** Qualsevol delicte contra les persones o les propietats on la víctima o l'objectiu de la infracció es tria per la connexió (real o percebuda) a un grup que es basa en una característica comuna dels seus membres, com el seu origen nacional o ètnic, idioma, color, religió, sexe, edat, discapacitat intel·lectual o física, orientació sexual o un altre factor similar (Ministeri de l'Interior, 2020).
- **Discriminació:** Tracte diferenciat a una persona o grup de persones vinculat a la infravaloració i al corresponent comportament de segregació, en funció d'alguna de les seves característiques, ja sigui la seva ètnia, religió, gènere, orientació sexual o edat, entre altres (Ministeri de l'Interior, 2020).
- **Discurs d'odi:** Fomentar, promoure o incitar, directament o indirecta, l'odi, hostilitat, discriminació o violència contra tot o part d'un grup o contra una persona pel fet de pertànyer-hi per motius racistes, antisemites o altres referents a la ideologia, religió o creences, situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia, el seu origen nacional, el seu sexe, orientació o identitat sexual, per raons de gènere, malaltia o discapacitat (Ministeri de l'Interior, 2020).
- **Extremisme violent:** Expressió que defineix aquelles ideologies o moviments que aspiren a aconseguir poder polític a través de l'ús de mitjans violents. Les ideologies extremistes violentes estan basades en valors totalitaris, fanàtics, intolerants, patriarcals, antidemocràtics i antipluralistes; i poden ser adoptades per individus, grups, empreses o estats (Novact, 2020).

- **Islamofòbia:** Prejudici negatiu contra persones musulmanes, contra l'islam globalment o contra una part de la fe musulmana. La islamofòbia és alimentada pel prejudici que l'islam és monolític, inferior a la cultura occidental, sexista i violent, condemnant a l'islam en el seu conjunt com a extremista. La islamofòbia considera l'islam com un problema global que amenaça la seguretat, la pau i la convivència.
- **Polarització:** Procés a través del qual les persones o grups en un conflicte es posicionen en costats oposats, i les opinions, visions i postures divergeixen cap a pols de distribució o intensitat, amb una tendència cap als extrems (Novact, 2020).
- **PVE:** La prevenció d'extremismes violents (PVE) es refereix als esforços per prevenir la radicalització violenta abans que es materialitzi com una amenaça. La PVE es materialitza en mesures de prevenció que aborden els factors potencialment conductors a l'extremisme violent (Novact, 2020).
- **Racisme institucional:** Discriminació i segregació per raons de color de pell, origen o cultura, executades des de les institucions de l'Estat. Segons SOS Racisme, aquest tipus de racisme es basa en tres eixos principals: construcció d'un apartheid jurídic que estableix dues categories de ciutadania, el disseny de polítiques migratòries i de seguretat de fronteres que vulneren els drets fonamentals de les persones i la invisibilitat de tal injustícia en l'agenda política (Novact, 2020).
- **Xinofòbia:** Sentiment de por o aversió contra la Xina, la seva gent, la cultura xinesa o la diàspora xinesa a l'estranger.
- **Xenofòbia:** Rebuig o odi cap a persones d'origen estranger.
- **Block Bot:** Eina que permet monitorar i garbellar el trànsit d'una pàgina web. Treballa identificant patrons que indiquen l'existència de robots (bots). Permet filtrar el contingut de la pàgina web segons les preferències de l'usuari.
- **Bot (abreviatura de robot):** Programa informàtic que efectua automàticament tasques estructuralment repetitives a través d'Internet, com el rastreig web, les quals serien impossibles de realitzar per una sola persona en la mateixa velocitat i volum.
- **Fake new:** Notícia falsa que es difon, generalment, amb la finalitat de perjudicar algú.
- **Haters:** Ataquen usuaris/es, sovint famosos o col·lectius, d'una manera obsessiva i agressiva (IDHC i SOS Racisme, 2017).
- **Etiqueta:** Conjunt de caràcters precedits per un coixinet (#) que serveix per identificar i accedir a un contingut indexat per categories o temes en un microblog.
- **Perfil:** Llista de tots els tuits d'un usuari de Twitter ordenats cronològicament del més recent al més antic, a partir de la data d'alta a la plataforma. Conjunt de dades personals i informacions diverses que un usuari introdueix en una xarxa social perquè altres usuaris el coneguin i puguin contactar amb ell/ella (Termcat, 2017).
- **Retuit:** Reexpedició d'un tuit publicat anteriorment per un altre usuari (Termcat, 2017).
- **Tuit:** Missatge digital curt, amb un nombre de paraules limitat, publicat instantàniament en un microblog a través de la xarxa social Twitter® (RAE, 2021).
- **Trols:** Usuaris/àries que pretenen boicotejar o fer esclatar un debat per entreteniment, provocant, frustrant i exasperant els seus interlocutors (IDHC i SOS Racisme, 2017).

AUDIÈNCIA DIGITAL, XARXES SOCIALS I TWITTER

- **Assetjadors/es:** usuaris/àries de xarxes socials que assetgen i turmenten una persona concreta per qualsevol motiu (IDHC i SOS Racisme, 2017). Especialment pel que fa al comportament d'odi, definició assimilable a *Hater/s*.

2. RACISME I ANTIRACISME EN TEMPS DE PANDEmia

2.1. EL CONTEXT ESPANYOL I CATALÀ. RACISMES QUE NO SÓN NOUS.

La discriminació a Espanya té arrels profundes, històriques i colonials. Si bé ha anat mutant i adoptant noves formes amb el pas del temps, els seus fonaments continuen basant-se en el sistema social i polític, legitimant privilegis i opressions. Un dels elements que sosté i perpetua el racisme té a veure amb les dinàmiques de poder i les estructures de control de l'Estat. En aquest sentit, són una constant al llarg de la història d'Espanya les polítiques i discursos de [in]seguretat i por amb relació a determinats col·lectius, consolidant lògiques de discriminació, persecució i exclusió (SOS Racisme, 2019).

En línia amb una discriminació generalitzada contra minories ètniques als països de l'OCDE (Zschirnt i Ruedin, 2016)¹, el racisme està present en totes les esferes de la societat espanyola. Segons l'enquesta **Percepció de la discriminació a Espanya** (IMIO-CIS, 2016), **el tracte diferencial negatiu per origen ètnic-racial despenja com el més percebut** (per davant de les discriminacions per diversi-

tat funcional o aparença física)². El mateix informe estadístic assenyala un augment de la discriminació per creença religiosa a causa de l'expansió de la islamofòbia des de l'any 2015.

La negació històrica de l'existència de racisme estructural i institucional agreuja la situació, ja que invisibilitza la realitat de milers de persones i dificulta la posada en marxa de polítiques públiques per abordar les seves causes i les seves conseqüències. De fet, els resultats de l'Examen Periòdic Universal al qual es va sotmetre Espanya davant el Consell de Drets Humans el 2020 suposen un crit d'atenció sobre la necessitat d'adoptar mesures per combatre el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes afins d'intolerància³.

De manera específica sobre els drets de les persones africanes i afrodescendents al país, el Grup de Treball d'Experts sobre els Afrodescendents (Consell de Drets Humans de Nacions Unides) alerta que «**existeix un gran espai entre la legislació i la pràctica en la protecció dels afrodescendents contra el racisme**, la discriminació racial, la xenofòbia, l'afrofòbia i les formes connexes d'intolerància» (CDH, 2018: p.12). Entre altres recomanacions derivades de la seva missió a Espanya, l'informe insta el govern espanyol a adoptar mesures contra la discriminació de facto en l'explotació del mercat laboral de les persones afrodescendents, posant èmfasis en el sector de l'agricultura (Nacions Unides, 2018).

Tant el 2018 com el 2021, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància del Consell d'Europa (ECRI) va reclamar a l'Estat espanyol la creació urgent d'un organisme realment independent contra el racisme⁴.

Sobre l'evolució temporal de la discriminació racista, el 60% de les persones participants en l'*Enquesta a representants d'entitats o associacions de perso-*

¹ <https://datos.gob.es/en/catalogo/ea0022266-3150percepcion-de-la-discriminacion-en-espana-ii>

² <https://cpage.mprgob.es/producto/evolucion-de-la-discriminacion-en-espana-2/>

³ <https://www.idhc.org/ca/incidencia/especials/examen-periodic-universal-epu/epu-2020.php>

⁴ <https://www.ecoi.net/en/document/2045949.html>

nes africanes i afrodescendents residents a Espanya afirma haver percebut un **augment de la discriminació en els últims anys**. Entre els motius, les enquestades assenyalen l'extensió, normalització i permissivitat dels discursos racistes i xenòfobs i d'odi en els mitjans de comunicació i en els discursos polítics (Ministeri d'Igualtat, 2021).

Sens dubte, la irrupció de forces d'extrema dreta en les institucions tant estatals, a l'abril de 2019, com a autonòmiques, al febrer de 2021, ha suposat un altaveu per al discurs racista, amb un fort potencial d'influència en la legitimació de les agressions entre particulars. Tal com mostra l'informe *Invisibles: l'estat del racisme a Catalunya* (SOS Racisme, 2020), aquest tipus d'agressions s'ha incrementat a Catalunya en els últims anys.

Segons dades del Ministeri de l'Interior (2021), d'entre els fets delictius tipificats com a delictes d'odi el 2020, l'àmbit amb major incidència és el de racisme i xenofòbia. Pel que fa als **delictes d'odi comesos a través d'internet durant la mateixa anualitat, la majoria han estat per raó d'ideologia**⁵, seguits en segon lloc per motivacions racistes.

És en aquest context que resulta pertinent aprofundir en el rol d'internet i, en particular, de les **xarxes socials com a altaveu de les expressions discriminatòries i racistes**. Si bé les xarxes socials estan creant un espai de participació ciutadana mai vist anteriorment, els espais digitals també s'han mostrat hostils per a les comunitats amb major risc d'exclusió, incloses les dones. En el context virtual s'han normalitzat violències de diversos tipus, fins al punt que l'assetjament a Internet s'ha consolidat com una eina d'intimidació i persecució (IDHC, 2018).

Tal com assenyalen les teories afrofeministes de la interseccionalitat impulsades per Kimberle Crenshaw (1994), la discriminació racista per motius d'origen, genotip, ètnia, cultura, religió i nacionalitat es connecta i interactua amb altres eixos d'opressió, com són els aspectes de gènere (identitat i expressió de gènere i orientació del desig) o econòmics (d'estatus i classe social).

A Catalunya, **el fet migratori és condició de pobresa i exclusió**. Tal com destaca l'Informe Insocat (ECAS, 2020), la taxa de risc d'exclusió social entre les persones migrades extracomunitàries (54%) és tres vegades superior que el de la població nascuda en el territori (18%). Com a resultat de la intersecció entre origen i gènere, el 60% de les dones migrades extracomunitàries es troben en situació de pobresa. Segons la mateixa federació, aquestes xifres són el reflex d'una «societat racista amb polítiques discriminatòries d'estrangeria, econòmiques, de benestar social i participació ciutadana excludents i discriminatòries» (ECAS, 2020).

En xifres de SOS Racisme (2019), el 60% de les persones que van denunciar agressions entre particulars en el Servei d'Atenció i Denúncia per a víctimes de racisme el 2019 eren dones. Aquesta dada es deu a diverses causes i factors, inclòs el nivell de conscienciació de les víctimes. No obstant això, també posa en relleu la intersecció entre el racisme i el masclisme.

Més enllà de les narratives discriminatòries més comunes (relatives als discursos de *la invasió, la despesa econòmica, la inseguretat, l'amenaça terrorista i la incompatibilitat cultural*) els discursos que inciten al rebuig i a l'exclusió per altres motius, com aquells apuntats en **arguments d'higiene i/o salut pública, també formen part de l'entramat discursiu propi del racisme**. La instrumentalització de la crisi sanitària en aquest argumentari impacta fortament en la convivència, l'opinió pública i el clima social, perpetuant estereotips i vulnerant drets.

És per això que **el context social modelat per la situació de pandèmia requereix una anàlisi detallada que aprofundeixi en les noves formes i narratives que està prenent el racisme a Espanya**.

⁵ L'Informe sobre l'evolució dels delictes d'odi defineix aquesta tipologia de discriminació com «qualsevol fet que assenyalï l'existència d'un mòbil d'odi o discriminació cap a la víctima per la concepció d'aquesta sobre aspectes relacionats amb la política, el sistema social, econòmic i cultural» (Ministeri de l'Interior, 2020: p.59).

2.2. RAÏSME DURANT L'ESTAT D'ALARMA. MÉS ENLLÀ DE LA SITUACIÓ SANITÀRIA: LES CRISIS DERIVADES DE LA PANDÈMIA PER LA COVID-19

La crisi sanitària derivada de la COVID-19 ha posat de manifest les injustícies del sistema socioeconòmic, així com la fragilitat d'una arquitectura pública de protecció social i del benestar que, durant anys, ha vist desbarborada la seva capacitat per garantir els drets bàsics de la ciutadania. Les mesures implementades des de març de 2020 per fer front a la pandèmia han impactat sobre una estructura social ja desigual que ara suporta la pressió d'una crisi multinivell: «**als problemes crònics se li ha afegit l'extraordinària conjuntura d'una pandèmia**, a la qual s'ha respost amb mesures d'urgència, assistencials i reactives, que no ataquen les causes estructurals que cal transformar» (ECAS, 2020: p.3).

Des de l'inici de les restriccions, la societat civil i diferents moviments socials han alertat que tant l'estat d'alarma com el tractament polític i mediàtic afecten particularment els col·lectius que ja normalment sofreixen discriminació. Encara que la majoria d'indicadors oficials no permeten, per ara, dimensionar els efectes de la crisi, resulta evident el seu fort impacte en l'augment de la desigualtat i en l'increment del risc de pobresa de moltes persones i col·lectius. S'estima que, l'any 2020, 3,9 milions de persones han perdut la seva font d'ingressos a Espanya. Aquesta xifra afecta de forma més violenta els col·lectius més empobrits: el 10% de la població amb menys recursos veurà la seva renda reduïda en un 20% i una de cada deu llars viurà amb menys de 5.181 euros l'any. A Catalunya, ha crescut un 30% el nombre de famílies en situació de pobresa severa i, en línia amb les tendències globals, **aquest increment de les desigualtats empitjora la situació de tres grans col·lectius: dones, persones migrades i joves** (ECAS, 2020).

Existeix, a més, una **relació inversament proporcional entre renda per càpita i prevalença del virus**⁶. Tant a Madrid com a Barcelona, s'ha pogut observar que

la incidència del virus va ser superior en els barris amb una mitjana d'ingressos inferior, on la vigilància policial era també més estricta⁷. Això es va deure, d'una banda, a les condicions de vida de les classes socials més desfavorides (pitjors condicions prèvies de salut, treball en el sector serveis, impossibilitat d'aïllar-se en la llar, impossibilitat de teletreballar, entre altres) i, d'altra, a l'afebliment dels serveis públics i la mateixa gestió política de la pandèmia, que van aguditzar les desigualtats⁸.

L'empitjorament de la situació de dificultat dels col·lectius més vulnerabilitzats, l'aplicació de mesures restrictives i de segon ordre per frenar l'expansió del virus i el clima d'incertesa en el conjunt de població configuren una conjuntura excepcional que les narratives racistes instrumentalitzen a favor seu. La retòrica bel·licista amb què s'ha construït el relat de la pandèmia (fins i tot promovent un rol mediàtic de l'exèrcit) ha contribuït a una percepció de confrontament i conflicte contrària a la cohesió social. Segons Human Rights Watch, diversos partits i grups polítics, en països com els Estats Units, el Regne Unit, Itàlia, Espanya, Grècia, França i Alemanya han aprofitat la crisi de la COVID-19 per impulsar teories de conspiració ultranacionalistes, antisemites i xenòfobes contra immigrants, a favor de la supremacia blanca i que endimonien refugiats, estrangers, persones destacades i líders polítics⁹.

A continuació, es posa el focus en alguns dels esdeveniments que assenyalen una **intensificació de la retòrica racista a l'Estat espanyol i a Catalunya durant el 2020**.

⁶ <https://academic.oup.com/jpubhealth/article/42/4/698/5881845>

⁷ <https://www.ciberisciii.es/noticias/la-covid-19-afecta-mas-a-las-zonas-mas-pobres-de-la-ciudad-de-barcelona>

⁸ <https://www.elsaltodiario.com/madrid/discriminaciones-distritos-desigualdad-pobreza-vivienda-transporte-coronavirus-segregacion-mata>

⁹ <https://www.hrw.org/es/news/2020/05/12/el-covid-19-aumenta-la-xenofobia-y-el-racismo-contra-los-asiaticos-en-todo-el-mundo>

INTENTS DE RACIALIZAR EL VIRUS

Des de l'inici de la pandèmia, diferents ONG han alertat de l'ús **de la pandèmia com a excusa per a la disseminació de missatges racistes i d'odi: en primer lloc, contra la població asiàtica o d'ascendència asiàtica i, posteriorment, contra les persones racialitzades no blanques i/o migrades en general**¹⁰. Segons la Unesco, encara que el perfil de les víctimes de racisme divergeix d'un país a un altre: «[...] sembla haver-hi una pauta comuna en els actes discriminatoris que es produeixen durant la pandèmia: en la majoria dels casos l'objectiu és generalment l'altre, l'estranger, algú que pertany a una minoria ètnica o cultural» (2020).

Un cas mediàtic va ser el de Thomas Siu, qui va ser agredit a Madrid el 5 de març de 2020, acusat de ser portador i transmissor del virus per tenir trets asiàtics¹¹, situació de la qual van ser víctimes moltes altres persones. Marc Serra, regidor de Drets de Ciutadania de Barcelona, va assenyalar que la comunitat xinesa de la ciutat va ser víctima de diverses campanyes d'odi que la culpava d'haver portat la pandèmia a Barcelona. Una d'elles, una campanya de cartells en diferents comerços on se'ls assetjava públicament. Després de la intervenció municipal, tots els cartells van ser retirats.

A l'abril de 2020, la Plataforma Khetane del Moviment Associatiu Gitano Espanyol va condemnar el racisme que estaven sofrint després que un mitjà de comunicació publicés falsament que la comunitat gitana d'Haro, a La Rioja, s'havia negat de manera violenta a seguir els protocols de contenció de la COVID-19, per la qual cosa se'ls estava acusant de ser un dels focus de contagis¹².

Segons el Ministeri d'Interior (2021), el **2020 es va observar a Espanya una lleu disminució dels delictes d'odi registrats** (-16,5% respecte 2019) degut a la reducció dels espais d'interacció social. **El major nombre de delictes d'aquest tipus es van classificar com a racisme/xenofòbia** (34,6%) i les amenaces, injúries i promoció/incitació pública a l'odi, hostilitat, discriminació, es van computar com els fets delictius que més es van repetir, essent Internet (45%) i **les xarxes socials (22,8%) els mitjans més emprats per a la comissió d'aquests fets**.

A Barcelona, l'Oficina de la No Discriminació, un mecanisme de garantia de drets humans a escala local, assenyala que les xifres de discriminació es van mantenir respecte als anys anteriors, essent el racisme i la xenofòbia el 42% dels casos atesos per l'oficina. No obstant això, assenyala un **increment de situacions de discriminació viscudes en l'àmbit privat i en les comunitats de veïns**, possiblement a causa del confinament (Ajuntament de Barcelona, 2021).

Aquestes dades han d'analitzar-se tenint en compte l'alta infradenúncia d'aquesta tipologia de delictes. Segons l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea, només dos de cada deu delictes d'odi són reportats a les autoritats. El Servei d'Assistència a Victimes de Discriminació, en el seu informe sobre discriminació racial o ètnica en casos relacionats amb la crisi de la COVID-19 va destacar que **la infradenúncia va ser especialment agreujada durant l'estat d'alarma** a causa de la por a represàlies en un context de dependència de les ajudes socials; la urgència de primera necessitat en altres àmbits de supervivència; així com de la por d'exposar la possible situació administrativa irregular (CERDR, 2020). A aquestes causes d'ineficàcia dels mecanismes existents per denunciar l'odi en línia, se li suma la falta de mecanismes estructurals i globals que dimensionin i situïn aquestes violències de manera rigorosa.

RACISME INSTITUCIONAL DURANT LA PANDÈMIA

Amb relació al racisme estructural, assenyalem situacions de discriminació per abandó d'obligacions públiques davant l'afectació desigual de les mesures de contenció de la pandèmia, així com pràctiques directament relacionades amb l'exercici del racisme per part d'autoritats públiques.

Les persones sol·licitants d'asil i migrants en situació administrativa irregular van ser víctimes de discurs d'incitació a l'odi, assetjament i violència policial du-

¹⁰ <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20200821/coronavirus-discriminacion-barcelona-8082527>

¹¹ https://www.eldiario.es/desalambre/agresion-racista-madrid-estadounidense-atacado_1_1036549.html

¹² https://www.eldiario.es/opinion/tribuna-abierta/covid-19-llama-racismo_129_5964571.html

rant la quarantena. Van sofrir aïllament i amuntegament en centres d'acolliment, inaccessibilitat a l'administració per a tràmits i consultes, així com altres pràctiques institucionals incompatibles amb la materialització de drets fonamentals (Rights International Spain, 2020).

Les persones en situació administrativa irregular i treballadores d'oficis no regulats no van poder sortir a treballar, ni acreditar els seus desplaçaments i, per descomptat, no van poder accedir al pla d'emergència llançat per l'Executiu ni optar a subsidis ni ajudes. En aquesta situació s'hi van trobar, entre altres, persones que es dediquen a la venda ambulants, al treball de la llar, al treball sexual o a la restauració.

La falta d'empadronament, una de les demandes més importants dels moviments pels drets de les persones migrades, va suposar també un impediment per a l'accés a recursos socials i va agreujar l'exclusió social, perquè sense la possibilitat de demostrar residència, moltes persones es van veure excloses de drets socials i econòmics, com ara la targeta sanitària i l'ingrés mínim vital.

De la mateixa manera, si bé diversos decrets i ordres del govern van establir una pròrroga de les autoritzacions temporals de residència, treball i estada, la fórmula triada va ocasionar forts bloquejos de l'administració en una fase posterior, i van fer del tot impossible la ja **complicada obtenció de cites per a tràmits d'estrangeria presencials**. A més, els interlocutors sovint no van donar per vàlids els documents suposadament prorrogats, i van complicar, per exemple, l'accés a llocs de treball en el sector privat¹³.

El mateix servei es va mostrar preocupat per l'excés de **vigilància**, a vegades fins i tot violenta, que els cossos de seguretat van aplicar a **persones d'origen migrant i ètnia gitana** a partir de la declaració de l'estat d'alarma¹⁴, vulnerant clarament el principi d'igualtat i no discriminació. En aquesta direcció, els Sindicats de Manters de Madrid i Barcelona van denunciar que les identificacions per perfil racial es van acarnissar amb ells¹⁵ i molts van haver de quedar-se a casa per por de ser identificats (fet que, segons NNUU al 2018, és 42 vegades més probable que

en el cas de persones racialitzades blanques) i, en conseqüència, arriscar-se a procediments d'expulsió i deportació.

El decret de l'estat d'alarma va incrementar també les competències dels cossos policials, donant-los més poder sense establir mecanismes de control extraordinaris. Això s'ha traduït en més impunitat, així com un **augment de les situacions d'abús de poder i violència contra certs sectors de la població**. SOS Racisme (2020) va denunciar que 7 dels 12 casos de racisme identificats a Catalunya per l'entitat durant el primer mes de confinament tenien a veure amb casos de brutalitat policial.

És necessari observar aquestes dades des de la perspectiva de gènere i interseccional: **la pandèmia ha accentuat les desigualtats de gènere a la llar i al mercat laboral, posant en risc els avanços aconseguits fins ara en matèria de gènere**¹⁶. A tot el món, les dones van ser les més exposades al virus, a causa de la seva major representació en llocs d'assistència, socials, domèstics, sanitaris de primera línia i alimentaris, així com en l'economia submergida¹⁷.

¹³ https://sime.org/wp-content/uploads/2020/10/201006_informe_lumen_ii.pdf

¹⁴ <https://asistenciavictimasdiscriminacion.org/informe-casos-atendidos-por-el-servicio-de-asistencia-covid-19/>

¹⁵ <https://www.elconfidencialdigital.com/articulo/vivir/manteros/20200828140036157273.html>

¹⁶ <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/policy-brief-the-impact-of-COVID-19-on-women-en.pdf?la=en&vs=1406>

¹⁷ <https://www.ccma.cat/324/dones-i-covid-mes-desigualtat-de-genere-tot-i-el-seu-paper-essencial-en-la-pandemia/noticia/3081713/>

2.3. ACCIONS ANTIRACISTES DESPRÉS DE L'ESTAT D'ALARMA. RESISTÈNCIES DES DE LA SOCIETAT CIVIL ORGANITZADA

Des de la societat civil organitzada van sorgir respostes contundents enfront de la situació de crisi i agreujament de les desigualtats que va accelerar l'estat d'alarma. Diverses organitzacions van denunciar els intents per racialitzar el virus, l'increment de la violència institucional cap a persones migrades i racialitzades així com l'exclusió de les persones en situació administrativa irregular de les mesures socials d'emergència.

Les mostres de solidaritat i resistència van ser diverses malgrat les limitacions de mobilitat i trobada física, i a diferents nivells: des de sindicats fins a organitzacions defensores de drets i col·lectius antiracistes. En aquest apartat esmentem algunes d'aquestes mobilitzacions de base, que van ser molt destacades a l'espai virtual, especialment a Twitter. Per començar, identifiquem campanyes de resistència davant la retòrica que vincula racialització i disseminació del virus. D'altra banda, repassem algunes de les iniciatives de suport i ajuda mútua que sorgeixen des dels mateixos col·lectius.

#NoSoyUnVirus

Des dels inicis de la pandèmia, **activistes antiracistes asiàtiques de diferents parts del planeta van començar a denunciar un increment de la xinofòbia i el racisme antiasiàtic**: persones d'origen asiàtic estaven sent culpabilitzades per l'expansió del virus, sofrint agressions i assetjament físic o verbal. La campanya de denúncia *#JeNeSuisPasUnVirus* va sorgir a França a principis del 2020 arran de diversos incidents racistes cap a persones d'ascendència asiàtica en espais públics i en xarxes. A partir d'aquí i de manera global, l'etiqueta *#IAMNotAVirus* es va expandir per tot el món com a resposta a una onada de racisme cada vegada més normalitzada i legitimada conforme avançava la pandèmia.

A l'Estat espanyol es va utilitzar la mateixa etiqueta per denunciar la violència i la discriminació que viuen les comunitats asiàtiques i d'ascendència asiàtica. Aquesta campanya d'incidència va portar el Ministeri d'Educació i el Ministeri de Presidència a publicar que «les persones no són un virus, la xenofòbia sí que ho és. *#Nosoyunvirus*». A Barcelona, la plataforma Catàrsia va fer una performance a la via pública on es van recitar els següents versos: «*no sóc un virus, ni una amenaça per al teu egoisme pur, societat euroblanca*»¹⁸.

Com veurem més endavant, un altre col·lectiu que va ser també objecte d'acusacions racistes relacionades amb la propagació del virus va ser el dels i de les treballadores agrícoles de temporada¹⁹. Enfront d'aquests atacs, les organitzacions van assenyalar la brutal precarietat en la qual viuen i treballen aquestes persones, així com l'abandó de les institucions com a veritable risc d'exposició al virus. El juny de 2020, vuit organitzacions van remetre a diferents organismes de Nacions Unides una comunicació urgent sobre la greu vulneració de drets cap a les temporeres marroquines dels camps de Huelva²⁰. En el mateix període, però a la província de Lleida, la plataforma Fruita amb Justícia Social va fer una important tasca de denúncia **sobre la violència policial cap a les treballadores migrades del camp**²¹.

#PareuDeParar-me

L'augment de les pràctiques racistes entre les autoritats durant els primers mesos de pandèmia, com ara les identificacions per perfil racial i la violència policial cap a persones racialitzades, va ser també objecte de denúncia per part d'ONG. En ple estat d'alarma, SOS Racisme va llançar la campanya a Twitter *#ParadDePararme*²², dissenyada per desnormalitzar i fer visibles les

¹⁸ <https://www.elsaltodiario.com/racismo/comunidad-china-organiza-campana-no-soy-virus-aventura-politica>

¹⁹ https://www.youtube.com/watch?v=lvdf1803X_4

²⁰ <https://www.womenslinkworldwide.org/informate/sala-de-prensa/women-s-link-worldwide-pi-de-a-la-onu-que-investigue-de-manera-urgente-las-vulneraciones-de-derechos-humanos-que-sufren-las-trabajadoras-migrantes-de-la-fresa-en-espana>

²¹ https://twitter.com/destriem_ponent/status/1275473463483006976

²² <https://www.pareudepararme.org/inicio/>

identificacions per perfil ètnic, amb l'objectiu d'erradicar-les. En el marc d'aquesta campanya i enfront de les circumstàncies especials del moment, l'organització va crear dues etiquetes per assenyalar el racisme policial en l'estat d'alarma: #QueSeVeaElRacismo i #AbusoPolicial.

#BlackLivesMatter

Coincidint amb el final de l'estat d'alarma i el pla de desescalada, i seguint l'estela de les mobilitzacions que es van organitzar a tot el món arran del brutal assassinat de George Floyd a Minneapolis el 25 de maig de 2020, a Espanya es van organitzar diferents concentracions amb els lemes *No al racisme, Sense justícia no hi ha pau* i *Black Lives Matter*. El 7 de juny, activistes negres i afrodescendents acompanyades d'altres col·lectius pels drets de les persones migrades i racialitzades van encapçalar marxes en tot el país en les quals, més enllà de denunciar l'assassinat de Floyd, posaven el focus en les múltiples violències racistes que exerceix l'Estat Espanyol²³. Aquestes accions es veuen acompanyades d'una campanya global els hashtags de la qual (#blackouttuesday, #blacklivesmatter o #BLM), van ser utilitzats per centenars de milers de persones a les seves xarxes.

Les manifestacions #blacklivesmatter a Espanya suposen una mobilització antiracista sense precedents, que més de denunciar la violència institucional racista, va posar de manifest les condicions de precarietat aguditzades per la pandèmia. Entre les reivindicacions, es feia esment especial a la Llei d'Estrangeria com una forma de política racista i es denunciaven formes de violència racista més enllà de la brutalitat policial, com les condicions de treball al camp dels temporers, la impossibilitat d'accedir a la sanitat o els serveis públics, la falta de subsidis per a les persones que treballen en l'economia submergida o l'absència d'alternatives residencials especialment durant l'Estat d'alarma. Des dels col·lectius organitzadors feien una crida a reflexionar sobre les creences interioritzades d'una gran part de la població que es tradueixen en actituds racistes. A Catalunya, a més de la concentració convocada en la plaça de Sant Jaume, a la qual van acudir prop de 3.000 persones, es van convocar actes en diverses ciutats, coordinats a través de la Comunitat Africana i Afrodescendent d'Espanya (CNAAE).

L'activista antiracista Desirée Bela-Lobedde, en línia amb altres veus del moviment antiracista, va alertar sobre el risc de vanagloriar-se moralment (o postu-reig ètic) en l'ús exacerbats dels lemes vinculats al moviment Black Lives Matter a les xarxes socials, que habitualment no ve acompanyat d'accions reals o d'un canvi d'actituds a l'hora de confrontar el racisme interioritzat²⁴.

#RegularizaciónYa

Una altra mobilització a destacar, impulsada per moviments de base i secundada per més de 1500 organitzacions dels àmbits de la migració, l'asil, l'antiracisme i els drets humans, és la campanya #RegularizacionYa²⁵. Mentre a Portugal poc abans del confinament es va executar una política de regularització de persones en irregularitat administrativa, a l'Estat Espanyol, els qui es trobaven en aquesta situació van quedar fora del paquet de mesures socials per fer front a la greu crisi derivada de la pandèmia de la COVID-19. Es tracta de col·lectius precaritzats i invisibilitzats com ara persones dedicades a la venda ambulants o la recollida de ferralla, treballadores de la llar i les cures i treballadors temporals del camp. El moviment #RegularizaciónYa va exigir al govern espanyol **una regularització extraordinària per a persones en situació administrativa irregular així com per a sol·licitants d'asil en espera prolongada per rebre resposta de la seva petició.**

Iniciada per 100 col·lectius, la campanya va aconseguir un ampli abast entre organitzacions i persones de la societat civil. La seva reclamació central va ser que només mitjançant el procés de regularització administrativa les mesures per pal·liar la crisi podrien arribar veritablement a totes les persones. Per col·locar aquesta qüestió a l'agenda política i el debat públic, es va iniciar una campanya de comunicació i incidència política de gran abast²⁶. A l'estratègia

²³ <https://www.elsaltodiario.com/racismo/activistas-negros-y-afrodescendientes-se-concentraran-en-solidaridad-con-floyd-y-contra-el-racismo-en-el-estado-espanol>

²⁴ <http://www.desireebela.com/mis-reflexiones-sobre-el-7/>

²⁵ <https://regularizacionya.com/>

²⁶ <https://www.cear.es/impacto-de-la-pandemia-en-las-personas-refugiadas/>

d'incidència política, es va presentar una Proposta No de Llei²⁷ que finalment va ser rebutjada al Congrés dels Diputats.

De manera paral·lela a aquesta gran mobilització, és important esmentar la tasca de denúncia i incidència que duen a terme durant aquest període les diferents agrupacions autoorganitzades i de base que representen els col·lectius enumerats anteriorment. Alguns lemes destacats vinculats a la lluita pels drets laborals de les treballadores de la llar i les cures van ser, per exemple: #EmpleoHogar-Digno i #CuidaA quien Te Cuida o l'informe ¡Para no dejar a nadie atrás!²⁸, signat per una vintena d'associacions de dones migrades.

#CompraAntirracista

Associacions pels drets de treballadores de sectors invisibilitzats, precaritzats i/o informals van liderar iniciatives de suport mutu, bancs d'aliments i caixes de resistència, que també van sorgir en altres teixits comunitaris, així com en xarxes socials.

Els i les treballadores de venda ambulant van ser un dels sectors clarament afectats per les restriccions de mobilitat: la seva activitat va quedar paralitzada per complet i la gran majoria dels seus membres van quedar exclosos de les ajudes a l'Estat. Els integrants del Sindicat Popular de Venedors Ambulants de Barcelona van posar en marxa la iniciativa de cosir 14.000 mascaretes i bates en el seu taller per ajudar a combatre l'emergència sanitària, al mateix temps que oferien una sortida laboral a maners que havien quedat sense opcions de treball²⁹. A més, van implementar un banc d'aliments per repartir menjar durant la quarantena. Aquest tipus d'accions es va dur a terme també per part d'altres col·lectius de la lluita antirracista com el Sindicat de Maners de Madrid, el comitè d'emergència antirracista, el Sindicat de Cuidadores sense Papers de Barcelona o l'Associació de promoció gitana Arakerando, entre moltes altres.

Fem esment especial a la campanya #CompraAntirracista, impulsada per l'activista Safia Elaaddam, autora de diverses campanyes orientades a lluitar contra el racisme institucional com #TeCedoUnaCita³⁰ o #VotarEsUnDerecho. Acompanyada d'un discurs crític i de denúncia sobre les profundes esquerdes provocades per la irregularitat administrativa, la campanya va arribar a unes 3000 persones que van rebre aliments durant el primer any de pandèmia. Lluny d'actuar sota un prisma assistencialista, les campanyes esmentades posen el focus en el racisme estructural, així com en la importància de generar aliances en clau antirracista des dels col·lectius que viuen aquestes opressions.

²⁷ <https://regularizacionya.com/>

²⁸ <https://participamostransformamos.org/documento-politico-para-no-dejar-a-nadie-atras-de-red-latinas/>

²⁹ <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20200801/la-marca-top-manta-se-vuelca-en-las-mascari-llas-8048724>

³⁰ <https://votaresunderecho.es/tecedounacita>

3 DISCRIMINACIÓ A TWITTER

Les xarxes socials són una eina efectiva de participació ciutadana amb una gran capacitat d'incidència política. Al llarg dels últims anys, han servit per a l'autoorganització de la ciutadania en la consecució de drets i per visibilitzar les mancances de l'Estat en els casos paradigmàtics com la Primavera Àrab, el moviment Occupy Wall Street, el 15M o l'1O.

En paral·lel, les narratives de la discriminació i, fins i tot, de l'odi troben en l'entorn digital de les xarxes socials un mitjà ideal per propagar-se. En aquest ecosistema, **Twitter té un rol especialment rellevant pel seu ús massiu entre la ciutadania** (el 16% de la població espanyola és usuària de Twitter segons Reuters Institute Digital News Report, 2019) així com per la **participació estratègica de generadors d'opinió com polítics, periodistes i mitjans de comunicació** (Amores et al., 2020). Un exemple clar del seu ús per la difusió de missatges d'odi han estat les respostes islamòfobes a l'atemptat de Charlie Hebdo, moment en el qual l'etiqueta #matadatodoslosmusulmanes va arribar a ser *trending topic* a Espanya. S'estima que només en llengua anglesa es publiquen al dia prop de 10.000 tuits amb insults racistes (Gagliardone et al., 2014).

3.1. EL DISCURS D'ODI

La definició de discurs d'odi és un tema a debat tant des de l'àmbit jurídic com des de la recerca social. Com a punt de partida, i malgrat la diversitat de definicions, **es parla de discurs d'odi quan s'utilitzen expressions o arguments que**

incitin a la violència o a cometre actes violents o discriminatoris per raons ideològiques, religioses, racistes, xenòfobes o de gènere.

L'ECRI estableix que ha d'entendre's com a discurs d'odi:

El foment, promoció o instigació, en qualsevol de les seves formes, de l'odi, la humiliació o el menyspreu d'una persona o grup de persones, així com l'assetjament, descrèdit, difusió d'estereotips negatius, estigmatització o amenaça respecte a aquesta persona o grup de persones i la justificació d'aquestes manifestacions per raons de "raça", color, ascendència, origen nacional o ètnic, edat, discapacitat, llengua, religió o creences, sexe, gènere, identitat de gènere, orientació sexual i altres característiques o condició personals.

(ECRI, 2015)

Des d'una perspectiva victimològica, Laia Serra (2018) apunta que el discurs d'odi implica sempre un atac tant als drets individuals com als col·lectius i que **les violències online i offline estan estretament relacionades.**

Existeix una **diferència jurídica i conceptual entre el discurs d'odi i la comunicació violenta**. Miró (2016) identifica tres formes de comunicació violenta que no són necessàriament discurs d'odi: (a) totes les formes d'incitació (directa o indirecta), o amenaça específica de violència física que no siguin per raó discriminatòria o de grup; (b) tota ofensa o dany a l'honor o a la dignitat de persones concretes, i (c) tot comportament que pugui considerar-se ofensiu o vexatori per a la societat, encara que no vagi dirigit a una persona en concret.

És rellevant assenyalar que el discurs d'odi s'emmarca en el context més ampli del dret a la llibertat d'expressió, argument esgrimit en múltiples ocasions pels sectors de l'extrema dreta per difondre les seves narratives. No obstant això, aquesta llibertat d'expressió es considera a la nostra societat una *llibertat natural*, és a dir, el límit de la llibertat d'expressió se situa allà on es causa un mal a un altre. En conseqüència, les democràcies estan obligades a prohibir o no protegir el discurs antidemocràtic, entenent que, si els *hate speakers* arriben al poder, destruiran la pròpia democràcia (Álvarez Rodríguez, 2019).

Per aquesta raó, cal marcar les **diferències conceptuals i jurídiques entre els tipus de discurs d'odi**. La divisió de l'ONU és molt clarificadora. Tal com assenyala Article 19 (2015) diferenciem:

- 1) Discurs d'odi prohibit sota la llei internacional.** Constitueix incitació a l'odi en totes les seves formes. Funciona seguint el *triangle de l'odi*: un *hate speaker*, amb coneixement que el seu discurs pot incitar a l'audiència a un acte discriminatori, d'hostilitat o violència; advoca per l'odi basat en característiques protegides dirigit cap al *target group*. Aquest tipus de discurs d'odi **suposa perill possible i imminent** per la possibilitat d'actuació violenta de l'audiència pública.
- 2) Discurs d'odi que pot ser prohibit.** No arriba tan clarament a la incitació i **ha de ser prohibit en circumstàncies específiques** (per exemple, davant menors d'edat, en mitjans de comunicació o en context preelectoral). Aquest discurs es pot limitar si es compleixen els tres requisits següents: (a) les restriccions estan emparades per la llei, (b) persegueixen un objectiu legítim, (c) són necessàries en una societat democràtica i proporcionades (Serra Perelló, 2018: p.25).
- 3) Discurs d'odi dins de la llei.** Tot i ser la forma menys severa, pot contribuir a difondre més discurs d'odi i, per tant, **ha de ser contrarestat amb accions no penals** que es dirigeixin a l'arrel i que neutralitzin el seu impacte perquè no evolucioni cap a la incitació.

DISCURS D'ODI I EXTREMA DRETA

L'auge del discurs d'odi es troba inextricablement connectat a l'auge de l'extrema dreta en l'àmbit europeu des del 2008. La força d'aquests moviments ha fet que es consideri l'ús del terme *nova extrema dreta* per marcar les particularitats específiques d'aquest moviment, que creix i va establint-se en el *mainstream* i en les institucions, com ha succeït en el cas espanyol.

De manera general, es pot emmarcar aquest creixement en les tres grans crisis europees: la crisi econòmica, la crisi de valors i la de les institucions. Si bé s'han

donat explicacions exclusivament econòmiques a aquest auge, les recerques que apunten a causes culturals i que consideren el fracàs de l'organització del sistema de partits i de la dreta tradicional semblen més integradores i precises (Castellà, 2017). Tenint en compte la deriva postmoderna actual, marcada per la ruptura amb les grans veritats, el discurs de l'extrema dreta es fabrica en el marc d'un retorn impossible a un passat pretesament feliç. La proposta implicaria reforçar, a través de l'exclusió, aquests punts de vista qüestionats en l'actualitat que convergeixen en la figura de l'home cishetero blanc i burgès del Nord global.

El cas més paradigmàtic en l'àmbit espanyol és Vox i la seva irrupció en el Congrés espanyol i en els parlaments autonòmics, que ha marcat un punt d'inflexió amb la presència de l'extrema dreta en el panorama institucional. Vox i alguns dels seus membres han estat denunciats en diverses ocasions per delictes d'odi, com en el cas de la campanya *#stopislamización* durant les eleccions catalanes. De moment, cap de les querelles ha tingut massa recorregut.

Sembla, doncs, que el discurs d'odi és intrínsec a l'extrema dreta; el necessita per créixer juntament amb la por i la confrontació.

3.2. DISCRIMINACIÓ I ODI EN LÍNIA. QUALSEVOL POT SER HATER

La majoria de treballs sobre discurs d'odi en línia comparteixen la idea que el discurs d'odi no sorgeix a les xarxes socials i el context en línia, sinó que és una problemàtica anterior i molt més profunda que s'exterioritza públicament en la dimensió digital (Miró, 2016; Cobo i García, 2017). No obstant això, és cert que ha escalat a la xarxa de manera virulenta en els últims anys, en alguns casos contribuint fins i tot a l'anomenat *chilling effect* de veus crítiques online, com les dels feministes (Linabary i Batti, 2019). **El discurs d'odi juga un paper fonamental en la creació d'estereotips i la seva difusió a través de les xarxes socials com Twitter, que actuen de caixa de ressonància i amplifiquen el seu**

efecte. Tal com assenyala un estudi recent de Twitter en què s'analitzen milions de publicacions en diferents països del món entre abril i agost de 2020, la seva política d'empresa (que, al seu torn, defineix el disseny algorítmic) beneficia els tuits publicats per comptes de la dreta i dels mitjans conservadors, els quals reben major amplificació³¹.

Les particularitats d'aquest mitjà fan d'internet i les xarxes socials un mitjà ideal de propagació de l'odi. Seguint l'estudi de la UNESCO *Countering Online Hate Speech* (2015) podem assenyalar que les característiques principals que creen aquesta idoneïtat són:

- 1) la sobreabundància comunicativa, ja que el discurs d'odi a les xarxes no és únicament públic (requisit indispensable per ser considerat com a tal) sinó també massiu, fet que és propi de l'era de la sobreinformació;
- 2) la descentralització de la comunicació, que fa que qualsevol pugui ser *hater* amb gran audiència;
- 3) la permanència dels continguts i la itinerància entre plataformes;
- 4) l'anonimat;
- 5) la transnacionalitat (Gagliardone, Gal, Alves, i Martinez, 2015). També cal esmentar la *fal·làcia de dualisme digital* o consideració que el món virtual i el real estan separats.

Aquests elements faciliten la generació de fenòmens descontrolats de ciberodi amb gran capacitat d'incitació a la discriminació, a l'hostilitat i a la violència (Cabo Isasi i García Juanatey, 2017) que, a més, són molt difícils de perseguir.

Si ens fixem en qui genera aquests discursos d'odi, ens trobem que ja no és exclusiu de grups d'extrema dreta o ultres. Com dèiem, **qualsevol persona pot ser un *hate speaker***. Trols, *haters* són fórmules assetjadores de participació a les xarxes socials basades en el boicot al diàleg, l'assetjament i la comunicació violenta.

No obstant això, el mateix informe assenyala que no tots els *haters*, trols o asse-

tjadors són emissors de discurs d'odi i els generadors d'aquest discurs poden no correspondre amb cap de les tres categories. Representants polítics, líders comunitaris i de la vida pública o grups organitzats també poden utilitzar internet per a difondre el discurs d'odi online.

Estudis recents assenyalen un augment en la representació mediàtica negativa de persones migrades i refugiades en els principals països del Mediterrani i Europa occidental (Amores et al., 2019). En la dimensió de les xarxes socials i tal com apunta l'informe *Online Hate and Harassment de la Anti-Defamation League* (2021), les xarxes socials mantenen un augment exponencial de totes les formes de cibeodi des de 2018.

Pel que fa a la finalitat d'aquest informe, «durant la recent crisi sanitària, el discurs d'odi a Twitter ha continuat augmentant, cap a malalts, persones grans, migrants, estrangers, però també cap als dirigents polítics, que han anat extremanant els seus discursos» (Amores, 2021: p.101). Aquesta tendència ha pres formes i estratègies concretes que requereixen una anàlisi específica que aclareixi les formes, narratives, estratègies i continguts d'aquests missatges en relació amb el context social, polític i sanitari.

NARRATIVES DIGITALS DE L'EXTREMA DRETA A TWITTER

El discurs d'odi de l'extrema dreta, en el qual ens centrem aquí per la seva alineació amb el cas d'estudi de l'informe, explota al màxim les particularitats del medi online per difondre el seu ciberodi. Aquesta característica ha portat a algunes expertes a considerar que **l'extrema dreta ha posat en marxa una «guerra híbrida de la informació»**, especialment dura en les campanyes electorals (Toret, 2019). Exemple d'aquest esforç és l'escàndol de Cambridge Analytica, que el 2018 va destapar pràctiques de producció massiva de notícies falses, *fake news* i tècniques de destrucció de la reputació dels adversaris polítics.

³¹ https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2021/rmi-politicalcontent

En un article sobre el grup d'extrema dreta italià CasaPound Italia, Cizia Padovani (2016) exposa algunes de les característiques de **l'ús de les xarxes socials i els mitjans de comunicació dels grups d'extrema dreta**. L'autora exposa que alguns dels trets més significatius d'aquesta mena de grups des de mitjan segle vint és **l'ús del doble sentit, l'ambivalència i la provocació sistemàtica**. Basant-se en aquestes característiques, afirma que les audiències són capaces de descodificar els discursos i extreure els missatges racistes, xenòfobs, sexistes o d'odi. Seguint a Wodack, Padovani explica que, **en valer-se d'aquestes estratègies, els emissors d'aquesta mena de discursos poden negar que tinguin intencions racistes i denunciar que es coarta la seva llibertat d'expressió**.

Una de les estratègies que destaquen en la comunicació de l'extrema dreta és el quadrat ideològic definit per Van Dijk (2005). Aquestes estratègies consisteixen a «fer èmfasi en *les nostres coses bones i les seves coses dolentes*» i «*minimitzar les nostres coses dolentes i les seves coses bones*» i abasten tots els nivells d'acció, significat i formes de text i parla. Es tracta d'un conjunt d'estratègies basades en la definició del nosaltres i la construcció dels altres. Es tracta d'un mecanisme lingüístic molt efectiu en la «deshumanització de certs col·lectius, als quals es tracta de negar la seva pertinença a la ciutadania en condicions d'igualtat» (Cobo i García, 2017: p.9).

Cal assenyalar el rol que han tingut els mitjans de comunicació convencionals en la reproducció indirecta de discursos d'odi de l'extrema dreta que, per ingenuïtat o irresponsabilitat, s'han convertit moltes vegades en un altaveu d'aquests missatges. El cas de l'extrema dreta i Twitter és paradigmàtic. **L'extrema dreta ha aconseguit utilitzar aquesta xarxa per marcar l'agenda política, incloure discursos i temes en el debat públic i fer assenyat per a molts el que fins fa pocs anys era impensable**. L'èxit de *Vox incendiant* Twitter i creant enrenou a la xarxa té com a conseqüència que els mitjans de comunicació de masses, que potser amb anterioritat haurien evitat esmentar aquests missatges per qüestions ètiques, han acabat recollint els seus debats a la televisió, ràdio i premsa.

L'estudi sobre Vox a Instagram d'Aladro Vico i Requeijo Rey (2020) assenyala que el partit polític mostra un nou estil comunicatiu per a la política espanyola, amb elements i eines pròpies de la «mentalitat grupal tancada»: parteixen de la legalitat democràtica per posicionar-s'hi en contra, rebutjant els principals discursos de la política democràtica espanyola actual. Segons Álvarez-Benavides i Jimenez (2020) en els discursos de Vox i Hogar Social hi trobem una definició particular del que significa ser espanyol i un rebuig obert a la diversitat, tant dins com fora del seu concepte particular de nació. La definició d'allò nacional té caràcter polític, però també ètnic, així com una restricció endògena i exògena. Aquesta barreja és possiblement la que explica l'èxit del partit d'extrema dreta en una xarxa on hi té més seguidors que qualsevol altre partit espanyol.

3.3. FER FRONT A LA CIBERDISCRIMINACIÓ

Internet ha permès que 4 mil milions de persones a tot el món, gairebé la meitat de la població mundial, puguin connectar-se instantàniament i ha revolucionat la manera en què ens comuniquem i compartim informació. Desgraciadament, internet també ha ampliat la capacitat de realitzar comportaments nocius, sobretot a les xarxes socials, on els missatges d'odi i les incitacions a la violència atreuen molta atenció (estudis han estimat que uns 10 mil tuits al dia contenen llenguatge d'odi). I com que, de fet, la base del model de negoci de les empreses a través de les xarxes socials és cridar l'atenció, a diferents països han aparegut recentment debats sobre una possible regulació dels discursos discriminatoris i racistes a les xarxes socials.

Aquesta frontera entre permetre la llibertat d'expressió i perseguir el llenguatge d'odi és molt difusa i ha servit d'excusa a alguns països per realitzar autèntiques campanyes de repressió i persecució online, així com de limitació dels drets dels individus.

Actualment, moltes iniciatives per part del sector públic en diferents països democràtics estan orientades a forçar les mateixes empreses de xarxes socials a detectar i eliminar llenguatge d'odi en un termini de 24 hores i a mantenir al mateix temps certa transparència per saber quin contingut s'ha esborrat i posar-lo a disposició d'investigadors de tot el món per poder monitorar el llenguatge d'odi³².

Tanmateix, tal com assenyala Laia Serra, la censura algorítmica no representa la solució absoluta. A més de les dificultats inherents per la complexitat tècnica en l'anàlisi del llenguatge natural així com dels debats eticocientífics sobre els límits de la llibertat d'expressió, la fiscalització del contingut a xarxes socials ha d'anar predit d'un debat ciutadà sobre les implicacions socials i democràtiques d'aquest control³³.

ABORDATGES AL DISCURS D'ODI

A l'àmbit jurídic, el discurs d'odi a internet es contempla en el Codi Penal espanyol des de 2015, quan es va introduir a l'article 510.3 un agreujament de les penes «quan els fets s'haguessin dut a terme a través d'un mitjà de comunicació social, per mitjà d'internet o mitjançant l'ús de tecnologies de la informació» (Rollnet, 2016: p.3). En l'àmbit internacional, l'únic instrument que el contempla és el *Protocol Addicional al Conveni sobre la Ciberdelinqüència* relatiu a la penalització d'actes d'indole racista i xenòfoba comesos per mitjà de sistemes informàtics. Un estudi del Consell d'Europa (CdE) i el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) demostra com la jurisprudència del TEDH ha anat evolucionant respecte a la llibertat d'expressió i les particularitats comunicatives d'Internet. Aquest fet aporta molt de marge per combatre a les formes esquivades del discurs d'odi en línia (Serra Perelló, 2018).

El 27 d'octubre de 2020, la Comissió d'Interior del Congrés va aprovar una PNL que, pendent de ser votada, demana simplificar els mecanismes per denunciar el contingut dels discursos d'odi i reduir el temps de processament dels continguts denunciats.

Pel que fa a les maneres d'abordar-ho **fora del marc jurídic**, Cobo i García (2017) identifiquen tres tipus d'estratègies:

- 1) Estratègies de **monitoratge i recerca**. Pretenen conèixer millor la magnitud del problema del discurs d'odi i explorar la possibilitat d'utilitzar sistemes d'alerta primerenca capaç d'identificar-lo automàticament;
- 2) Estratègies centrades a **canviar les percepcions i actituds dels usuaris de la xarxa** enfront del discurs d'odi tant en Internet com a les xarxes socials en general.
- 3) Estratègies de **pressió a les empreses operadores de les xarxes socials**, encaminades bé al fet que modifiquin les seves polítiques relatives a la mena de continguts que es pugui compartir o bé al fet que retirin continguts específics.
 - 3a) Estratègies d'atribució de **responsabilitat**, que a la UE es basa en el coneixement efectiu del caràcter il·lícit dels continguts publicats (Ibíd.);
 - 3b) **Estratègies d'autoregulació** i implementació de filtres **informàtics a partir d'uns codis ètics** i condicions d'ús que responguin a uns estàndards alts i s'apliquin diligentment.

Pel que fa al rol de les **xarxes socials com a intermediàries en la comunicació digital**, aquestes empreses són «el primer àrbitre en la determinació de què es pot dir i què no» (Cabo Isasi i García Juanatey, 2016: p.18). Malgrat que l'estatus d'àrbitre ens sembli indicar el contrari, el seu poder és innegable. A més, **la falta de consens en la definició de discurs d'odi dificulta crear categories eficaces per al seu registre** i, en conseqüència, comporta que les diferents plataformes d'internet creïn les seves pròpies definicions. Per això es plantegen diverses vies que, si bé plantegen dilemes i obren nous debats, ens serveixen com a primeres aproximacions a un fenomen complex que requereix respostes igualment complexes.

³² <https://www.cnn.com/2019/02/04/facebook-google-and-twitter-are-getting-faster-at-removing-hate-speech-online-eu-finds-1.html>

³³ https://www.ara.cat/opinio/censura-algoritmica-millor-eina-discursos-licitacio-odi-laia-serra_129_4042274.html

Des de l'acadèmia i les polítiques públiques s'ha posat molta atenció en les estratègies per detenir el discurs d'odi en línia. Per contra, hi ha menys literatura respecte a l'ús dels esforços de resistència que estan duent a terme les comunitats que reben més odi online. Hi ha hagut intents d'organitzar-se col·lectivament fora d'espais digitals hostils, de desenvolupar estratègies tecnològiques com els *block bots* a Twitter o de prendre el rol de *diligant*, una espècie de vigilant en línia ciberactivista (Linabary i Batti, 2019). En l'àmbit del discurs d'odi contra les dones i feministes s'han generat narratives públiques de les experiències pròpies d'aquestes persones com a mètode de resistència (Ibid).

Existeixen nombroses estratègies en l'àmbit individual o autoorganitzat que ja s'estan posant en marxa. Analitzar-les amb més profunditat ens donaria una imatge més realista de les dinàmiques que es generen a partir dels discursos d'odi a la xarxa i ens podria ajudar a pensar estratègies més eficaces per a frenar-los.

TOXIC TWITTER³⁴ : POLÍTICA DE RESTRICCIONS DEL DISCURS DISCRIMINATORI I D'ODI

Les xarxes socials com Twitter, Facebook o Instagram, on els missatges discriminadors troben un altaveu privilegiat, compten amb condicions d'ús i polítiques internes dirigides a prohibir el discurs d'odi en les seves plataformes. Davant l'onada creixent de missatges racistes, xenòfobs i d'odi a les xarxes socials a Europa, vinculada a la crisi política i humanitària de 2015 (la mal anomenada *crisi de refugiats*), la Unió Europea va pressionar les grans corporacions tecnològiques per firmar un Codi de Conducta que, el 2016, obligava les companyies a regular de forma més rigorosa la incitació d'odi a internet³⁵. El mateix acord compromet les empreses a desenvolupar narratives alternatives i a donar suport a iniciatives d'educació crítica en col·laboració amb la societat civil (Cabo Isasi i García Juanatey, 2017).

Twitter, que es defineix com una plataforma que promou la conversa pública, prohibeix expressament la reproducció de missatges violents, que fomentin el terrorisme, l'abús, l'assetjament i/o incitin a l'odi. La política de la xarxa social relativa a la incitació a l'odi estableix la prohibició de fomentar la violència, atacar o amenaçar a altres persones per motiu del seu origen ètnic, origen nacional, pertinença a una casta, orientació sexual, gènere, identitat de gènere, afiliació religiosa, edat, discapacitat o malaltia greu. També prohibeix la difusió d'imatges o noms d'usuari que incitin a l'odi. Twitter cataloga com a discursos que inciten a l'odi aquells orientats a:

- Desitjar que tota una categoria protegida o persones que poden ser membres d'aquesta categoria morin com a resultat d'una malaltia greu, per exemple, «Espero que tots els [nacionalitat] tinguin COVID i morin».
- Desitjar que algú sofreixi un accident greu, per exemple, «Tant de bo que la pròxima vegada que parlis així, et passi un cotxe per damunt».
- Dir que un grup de persones mereix sofrir lesions físiques greus, per exemple, «Si aquest grup de [insult] no calla, es mereix que li fotin un tret».
- Encoratjar uns altres a cometre actes violents contra una persona o un grup per la seva pertinença percebuda a una categoria protegida, per exemple, «Tinc ganes de colpejar a un [insult racista], qui s'hi apunta?»

La política de conductes d'odi s'ha actualitzat en diferents ocasions. El 2019, la plataforma va prioritzar els suggeriments de l'opinió pública i els experts i va incloure entre les formes de discurs d'odi la deshumanització per raons de religió o casta. El 2020, Twitter va incloure el llenguatge que deshumanitzi per edat, discapacitat o malaltia i, posteriorment, per afiliació ètnica, fenotípica o lloc d'origen.

³⁴ Extret de la campanya d'Amnistia Internacional contra la violència online contra les dones, especialment dones racialitzades no blanques. Consultable a: <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/>

³⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_ip-16-1937_es.htm

Malgrat els incipients intents per prevenir i erradicar la discriminació i l'odi online, l'aplicació dels mecanismes de control per part de l'administració pública, així com per les companyies intermediàries és, avui dia, clarament insuficient (Cabo Isasi i García Juanatey, 2017).

El racisme, el masclisme, la lgtbifobia, entre altres **formes d'odi s'expandeixen amb certa impunitat per les xarxes socials, encara que modelen, transformen i adapten el seu discurs com a forma de resistència a qualsevol restricció.** Davant una menor tolerància enfront de l'odi a Twitter, per exemple, **les narratives discriminatòries adopten tons més subtils.** De la mateixa manera, es dona un traspàs important d'usuaris d'extrema dreta cap a plataformes minoritàries menys restrictives amb les seves proclames i que no veten la incitació a la violència³⁶.

³⁶ https://www.eldiario.es/tecnologia/extrema-derecha-empuja-seguidores-redes-sociales-minoritarias-contrales_1_6741708.html

4 CAS D'ESTUDI: EL DISCURS SOBRE ELS TEMPORERS

4.1. CONTEXT. PERSONES TEMPORERES MIGRADES A CATALUNYA I ESPANYA: D'INVISIBLES A CULPABLES³⁷

Tot i que les formes de producció i de treball capitalistes estan marcades per la inestabilitat, la temporalitat i la precarietat en totes les seves formes, en aquest treball s'empra el terme persones temporeres per referir-nos a aquelles que es troben en unes circumstàncies sociolaborals marcades per: l'origen migrant, moltes d'elles en situació administrativa irregular; l'ocupació temporal i precària en el sector agrari a l'Estat espanyol; i el fet de fer-les vulnerables a causa de la restricció d'accés als béns i serveis bàsics de benestar.

En la dimensió d'anàlisi del discurs sobre les persones temporeres que recull aquest apartat, s'utilitza intencionadament el terme d'ús generalitzat temporer/es.

Una de les possibles definicions del concepte s'assembla al significat de jornalera o jornalera, definida per Tabares (1990) i citada per Barciela (2012) com aquella

persona que es veu obligada a sortir del seu territori per sobreviure durant certes èpoques de l'any fent treballs que no volen o no poden fer els locals. Arab (2020) se suma a aquesta definició focalitzada en l'estacionalitat del treball i la vincula al concepte d'emigració circular. Aquest sistema de rotació laboral implica que les persones que treballen en el camp a temporades no ho facin de manera clandestina, però que tampoc tinguin possibilitat de regularitzar la seva situació, i finalment han de tornar als seus països d'origen en acabar el seu treball.

Aquest és el cas de les dones temporeres que va esclatar als mitjans de comunicació i l'opinió pública quan el 2018 es van organitzar i van denunciar els abusos i agressions sexuals que pateixen des de fa dècades per part dels seus patrons. Des de llavors, s'han anat posant de manifest les polítiques que permeten les seves deplorables condicions de treball i la desprotecció que sofreixen davant les violacions de drets i la impunitat de les agressions cap a elles³⁸.

A més de persones contractades en origen, la major part dels treballadors del camp són estrangers, tant si estan contractats formalment, com si treballen sense contracte. Un informe de CCOO (2011) revela que el 90% dels treballadors del sector hortofructícola ho eren. Encara que Andalusia és la regió amb més quantitat de temporers, també destaca Catalunya, on la regió de l'Alt Penedès concentra el nombre més elevat de temporers, més del 64% estrangers (Barciela, 2012).

El 2012, Càritas informava que més del 50% de les persones temporeres viuen en condicions de precarietat, especialment pel que fa a l'accés a drets laborals, habitatge digne (moltes d'elles obligades a viure amuntegades en assentaments irregulars sense les mínimes condicions de seguretat i salubritat) així com accés a serveis de salut i informació sobre els seus drets fonamentals.

³⁷ Basat en la publicació de la denúncia de l'ONG Médicos del Mundo Consultable a: <https://www.medicos-delmundo.org/actualidad-y-publicaciones/noticias/temporeros-en-tiempos-de-coronavirus-de-la-invisibilidad-a-la-culpa-covid-19>

³⁸ <https://jornalerasenlucha.org/>

Tal com assenyala la campanya Fruita amb Justícia Social³⁹, la situació de precarietat laboral i residencial de les persones temporeres, soferta des de fa dècades a Catalunya i a Espanya, s'ha posat en el punt de mira de l'opinió pública durant la pandèmia per la COVID-19. No per la vulneració de drets que suposa, sinó principalment formulada mediàticament com un problema de salut pública.

LA CAMPANYA DE RECOLLIDA DE 2020

La campanya de recollida de fruites i verdures durant el 2020 ha estat marcada per la falta de mà d'obra, les restriccions de mobilitat, la denúncia de les condicions de vida i de treball de les persones temporeres i els atacs i conflictes que s'han repetit en diferents assentaments.

El discurs sobre *els temporers* durant l'estat d'alarma ha estat marcat, principalment, per dues fites. En primer lloc, **la situació de les temporeres**. Les dones contractades en origen des del Marroc per recollir la fruita de Huelva van arribar, com cada any, a finals de desembre. El 13 de març de 2020, amb el tancament de fronteres i les restriccions de mobilitat, més de 7.000 dones van quedar atrapades a Espanya fins a finals de juliol. Després de la campanya de recollida per a la qual havien estat contractades, van romandre a les finques de Huelva on havien treballat sense opció de tornar als seus països i sense possibilitat de continuar treballant. Les dones que estaven malaltes i/o embarassades així com els bebès van ser traslladats, mentre que prop de cinquanta es van acollir a les *campanyes de concatenació* per continuar treballant. El Marroc va obrir les fronteres a mitjan juliol i les dones van ser repatriades després de fer-se una PCR.

En segon lloc, la campanya de recollida de fruita i verdura d'enguany va estar marcada per les **restriccions de mobilitat** durant la pandèmia i va venir acompanyada des de l'inici per la **idea que les campanyes de recollida podrien convertir-se en brots de coronavirus**. Malgrat la posada en marxa d'un pla de control de la COVID-19 en explotacions agrícoles amb contractació de persones temporeres⁴⁰, l'incompliment sistemàtic de les mesures de prevenció i contenció de

la pandèmia en els àmbits residencial i laboral dels i les treballadores va donar lloc a un empitjorament de les seves condicions de vida i treball i a la desprotecció davant brots del virus en diferents explotacions⁴¹.

La **falta de mesures sanitàries imprescindibles** en contrast amb l'ús **sistemàtic d'estratègies de restricció de moviment** dirigides a persones temporeres va ser comuna al llarg de 2020.

A Albacete, per exemple, més de cinc-centes persones van haver d'allotjar-se en un assentament improvisat després de detectar 21 casos positius. Les persones contagiades van ser traslladades al pavelló esportiu i l'assentament va ser custodiat per la Policia Nacional, que impedia sortir sense, com a mínim, tres proves negatives als centenars de persones que s'allotjaven precàriament allà. Tal com denuncia el portaveu del Col·lectiu de Suport a l'Immigrant (Acaim), després de dues setmanes de confinament obligatori ningú els havia donat informació sobre la situació dels treballadors, que es trobaven sense possibilitats de treballar i, per tant, d'ingressos per mantenir-se. El malestar de les persones temporeres va derivar en protestes a Albacete, davant les quals les autoritats van clausurar l'assentament i van reubicar els treballadors en petits grups. Arran de les manifestacions, el Partit Popular d'Albacete demanava la intervenció de l'Exèrcit per a «retornar l'ordre a la ciutat», augmentant així la crispació, la polarització i la sensació de conflicte social⁴².

A Lleida, la situació va ser similar. El 12 de juliol de 2020 el govern de la Generalitat anunciava la possibilitat de confinar la capital del Segrià, així com set localitats més a causa d'un brot de coronavirus amb més de 1.500 contagis. Aquest fet es va vincular ràpidament a l'arribada dels temporers, que havien

³⁹ <https://fruitaambjusticia.wordpress.com/>

⁴⁰ <https://www.sesst.org/mo-de-sanidad-guia-para-la-prevencion-y-control-de-lacovid%E2%80%99019-en-las-explotaciones-agricolas-que-vayan-a-contratar-a-temporeros/>

⁴¹ <https://www.medicosdelmundo.org/actualidad-y-publicaciones/noticias/temporeros-en-tiempos-de-coronavirus-de-la-invisibilidad-a-la-culpa-covid-19>

⁴² <https://www.eldiarioes/castilla-la-mancha/asentamiento-temporeros-albacete-nadie-acordo-llego-pandemia.1.6116320.html>

acudit a treballar en el camp i que estaven dormint al carrer. La plataforma Fruita amb Justícia Social va denunciar i va fer palesa la negativa sistemàtica dels arrendadors a llogar allotjaments a persones migrades treballadores del camp. La notícia va arribar definitivament als mitjans quan el futbolista Keita Baldé es va oferir a pagar l'allotjament i la manutenció de les persones que vivien al carrer i alguns allotjaments de la zona es van negar també a allotjar-los. En línia amb les denúncies de l'activista Nogay Ndiaye⁴³, a ningú sembla importar-li realment la situació de les persones temporeres quan llurs drets són vulnerats. En canvi, quan la seva existència es percep com una amenaça a la població local, la seva existència es col·loca automàticament en el punt de mira.

4.2. OBJECTIUS, METODOLOGIA I FONAMENTS TEÒRICS

OBJECTE DE LA RECERCA

Davant el context social i polític presentat anteriorment, l'objectiu d'aquest informe és contribuir a **conèixer amb més profunditat l'ecosistema de narratives discriminatòries racistes en l'entorn digital català i estatal, així com la seva vinculació amb els arguments sanitaris i de prevenció de la pandèmia.**

A través de l'anàlisi qualitativa i quantitativa, la recerca sobre el cas d'estudi posa el focus en els missatges compartits a Twitter en castellà i català des de gener fins a octubre de 2020 per a:

- Extreure els tuits amb contingut semàntic que posa en interrelació conceptes sobre migració i la COVID-19;
- Identificar els tuits referits a persones temporeres;
- Classificar els tuits en tres categories principals: (a) d'odi; (b) de justícia social; (c) neutres.

- Analitzar els eixos temàtics dels tuits, així com els valors que promouen;
- Identificar els estereotips, connotacions i representacions socials presents en els conceptes estudiats;
- Comprendre les estratègies narratives d'aquestes publicacions en el context de Twitter.

METODOLOGIES D'ANÀLISIS DEL DISCURS

Per abordar els objectius que dirigeixen aquest informe, s'ha recorregut a l'enfocament **metodològic de l'Anàlisi Crítica del Discurs** (ACD) combinat amb la **Teoria de l'enquadrament o Framing**.

Tal com indica Van Dijk (2009), l'ACD s'ocupa d'analitzar el rol dels discursos en la reproducció de les relacions de poder i dominació i les representacions dels diferents grups socials. En aquest informe es considera cada tuit com una unitat discursiva que reproduceix ideologies i que està vinculat directament amb el context. A través dels tuits, els emissors poden tant transmetre idees com representar els diferents actors socials. Les informacions, tal com apunta Giró, contenen idees que es poden «sintetitzar en forma de proposicions i que transmeten valoracions sobre els actors i les seves accions» (2017: p.86).

A la recerca que ens ocupa, l'enfocament **permet identificar quins discursos sobre els temporers promouen comportaments d'acceptació, justícia social o antiracisme i quins d'exclusió, racisme o, fins i tot, odi.**

En analitzar els estereotips i les representacions sobre els temporers, s'identifiquen les dinàmiques d'inclusió i exclusió a través d'acte-representacions posi-

⁴³ https://www.lasexta.com/programas/el-intermedio/andrea-ropero/nogay-ndiaye-relata-la-odisea-de-los-temporeros-migrantes-les-ofrecen-habitaciones-cochambrosas-donde-ni-las-ratas-querrian-vivir_202006085e-deaa69cbac95000135a0f1.html

tives del *nosaltres* i negatives de l'*ells*. Per a aquesta anàlisi, es tenen en compte les estratègies que assenyala Wodak (2015):

- Referencial-Nominació: com es refereixen els missatges a les persones?
- Predicació: com es descriu el grup i quines qualitats o característiques se'ls atribueixen?
- Argumentació: quins arguments explícits o implícits s'usen per donar suport a aquestes caracteritzacions i justificar la discriminació contra els altres?
- Perspectivització: des de quina perspectiva se'ls nomena, descriu i argumenta?
- Intensificació - Mitigació: intensifiquen o mitiguen les declaracions?

Darnton i Kirk (2011) van definir els marcs com allò que transcendeix a la paraula tal com la defineix el diccionari; tot allò que sabem, sentim, creiem o hem experimentat en relació amb la paraula. «Quan sentim una paraula en particular o ens trobem en una situació específica [...] s'activen en el nostre cervell. Això és el *frame* –marc– per a una paraula o esdeveniment» (Darnton i Kirk, 2011; Giró, 2017: p.86).

La combinació de l'ACD i la Teoria del *framing* dona com a resultat una recerca en la qual les unitats discursives es vinculen, d'una banda, amb el context social i polític en el qual s'emeten i, per una altra, amb els marcs discursius en els quals s'emmarquen. Prenent com a referència i aplicant aquestes teories d'interpretació de narratives, aquest treball posarà el focus en l'estudi dels **marcs de racisme i justícia social**.

CLASSIFICACIÓ DELS TUI TS

La metodologia de classificació utilitzada en aquest estudi parteix de l'estructuració d'uns marcs inicials que, de manera posterior a l'anàlisi, es reelaboren per a l'ordenació dels resultats en marcs relacionals definitius.

Com a punt de partida per a aquest informe, es prenen els marcs proposats per Darton i Kirk sobre cooperació (com a referència de possibles marcs emprats en els discursos antiracistes) així com les referències de pensament de Miró per a la creació del marc en comunicació racista i d'odi (taxonomia de la comunicació violenta).

Marcs de Justícia Social <i>Creats sobre la base dels Marcs de Cooperació (caritat i justícia) - Giró, 2016.</i>	Marcs de Racisme <i>Creats sobre la base dels Marcs de Comunicació Violenta - Miró, 2016</i>
Assistencial Caritat Entitats benèfiques Ajuda Desenvolupament Corrupció Comunicacions Campanyes Transformador Justícia i equitat Mobilització social, ONG Pertinença, suport mutu Benestar, llibertat, responsabilitat Bon o mal govern Diàleg, sensibilització Compromís, implicació	Amenaces Inducció directa a la violència Proposició o provocació directa Apologia, defensa o enaltiment de la violència Honor o dignitat personal Honor o dignitat de les víctimes Incitació a la discriminació Humiliació o menyspreu a grup Desig de mal per raó de grup Expressió de mal gust

RECOLLIDA I EXTRACCIÓ DE LA MOSTRA

Les xarxes socials permeten la creació de comunitats de persones entre les quals s'estableix un intercanvi dinàmic d'informació i de continguts generats en temps real. Des de la seva aparició, s'han convertit en un canal idoni de comunicació directa, en el qual les persones usuàries tenen un paper protagonista. Davant el repte de conèixer millor el seu funcionament amb relació a les narratives de l'exclusió i la violència, aquest projecte analitza llenguatge discriminatori i d'odi a les xarxes socials mitjançant mètodes computacionals.

En paral·lel a l'evolució experimentada per les xarxes socials, han sorgit multitud d'eines destinades a la seva anàlisi i que serveixen per mesurar la influència i l'impacte a la xarxa, per a gestió de comptes, així com per monitorar usuaris *seguidors*. De manera específica, Twitter posa a la disposició de desenvolupadors i desenvolupadores una gran varietat de documentació així com eines i API (interfícies de programació d'aplicacions). En un nivell superior, les API són la forma en què els programes de computadora *parlen* entre si per sol·licitar i enviar-se informació. Així, doncs, qualsevol projecte que es basi en analitzar el contingut a Twitter necessitarà primer entendre com és l'API de Twitter, com demanar-li informació i quines restriccions té. Es pot entendre l'API com un formulari que s'envia a Twitter i que cal emplenar correctament per poder rebre informació, amb uns camps molt concrets que demanen dades molt específiques per poder realitzar satisfactòriament qualsevol consulta.

Aquest projecte fa ús de l'API Rest o API pública per a l'extracció massiva de tuits. L'API Rest proporciona accés de lectura sobre les dades públiques en Twitter i, per tant, no requereix disposar de dades d'ingrés dels comptes a les quals es pretén accedir. D'aquesta manera, es poden extreure dades com: tuits d'un usuari, informació dels perfils d'usuari i dades dels seus seguidors d'una forma molt senzilla i per a qualsevol compte.

Altres restriccions funcionals de l'API utilitzada en aquest projecte són (i) que no es permet identificar de manera automàtica a l'usuari inicial que ha originat una campanya; (ii) que és necessari l'ús d'aplicacions de tercers com TwitterAudit

per detectar bots, fet que impossibilita bloquejar aquests perfils de manera automàtica; i (iii) que accedir a la localització real des d'on s'ha originat el missatge és possible, però són molt pocs els tuits que contenen informació de geolocalització.

Per a aquesta anàlisi automàtica en Twitter, es parteix d'un filtre semàntic que, dissenyat manualment, selecciona conceptes temàtics clau.

Cal destacar que per realitzar aquest estudi no s'ha extret informació privada dels perfils d'usuaris que generaven els tuits seleccionats, ni s'han identificat els perfils que generaven aquests tuits. Així, doncs, un cop s'analitzen i es categoritzen els conceptes que apareixen en un tuit, la informació del perfil es descarta i només queda la informació anònima del missatge, tal i com es pot veure en l'Annex i en els exemples a continuació.

DELIMITACIÓ DEL CORPUS

L'estratègia metodològica parteix de la construcció d'un mapa semàntic, que recull els conceptes clau sobre els quals la recerca posa el focus. Per a la cerca automàtica de missatges relacionats amb el contingut de l'estudi, s'utilitza la tecnologia en Big Data per a l'extracció de tots els missatges que, publicats entre l'1 de gener i l'1 d'octubre de 2020, combinin algun dels elements de la columna A amb algun dels elements de la columna B.

El mapa semàntic inicial contenia els 24 conceptes (paraules o etiquetes) recollits en la taula següent:

Concepte A	Concepte B		
Covid	immigrants	temporeros	topmanta
Coronavirus	moros	temporeras	MENES
	virus estranger	temporeres	nació
	terroristes	manteros	expulsió
	regularització	manteras	refugiats
	migrants	manters	fronteres
	temporers	manteres	#Refugeeswelcome

La primera extracció massiva va donar com a resultat un total de 50.294 tuits en els quals es relacionava migració i COVID-19 en llengua castellana i catalana.

El mapa conceptual representa la base per definir les etiquetes clau (*keywords*) sobre les quals es realitzarà la cerca dels conceptes a Twitter. Per a això, el procés de cerca es basa a utilitzar l'API Search de Twitter per consultar aquells tuits que contenen els conceptes llistats en la Taula anterior, tenint en compte les restriccions de 1500 tuits dels últims 7 dies a la consulta.

Per delimitar la cerca als discursos dirigits als *temporers*, es restringeix la cerca a aquells tuits que, durant el mateix període de temps, posen en relació els conceptes de la columna A amb algun terme de la columna B.

Concepte A	Concepte B
Covid	temporeros temporeras temporers temporeres
Coronavirus	temporeros temporeras temporers temporeres

La mostra final la componen **1.062 tuits seleccionats estratègicament per realitzar una anàlisi dels discursos que s'han reproduït a Twitter** sobre els temporers durant els primers tres trimestres de 2020.

PROCEDIMENT I FITXA D'ANÀLISI

Per analitzar les unitats discursives extretes, primer s'aïllen els tuits: se selecciona només el text escrit rebutjant la resta d'informació, el contingut audiovisual,

els enllaços o els retuits. La fitxa d'anàlisi qualitativa conté, per cada tuit: la numeració, la transcripció del tuit, el tema o marc al qual fa referència, la proposició extreta, les representacions socials, les estratègies discursives i anotacions. Pel que fa al procediment d'anàlisi, una vegada aïllat el text de la resta d'informació del missatge, es classifiquen els missatges en funció del marc discursiu subjacent. Així, doncs, segons els elements continguts en les unitats discursives analitzades, els missatges s'han classificat en les següents categories-marc:

- **Justícia Social:** tuits escrits des de la perspectiva de defensa dels drets humans, que donen visibilitat a les injustícies derivades del sistema i/o denuncien la legitimació o perpetuació del racisme per part de les institucions i els mitjans de comunicació. S'inclouen també els missatges transformadors o que proposen i ofereixen solucions des d'una perspectiva antiracista i de defensa dels drets fonamentals.
- **Racistes:** missatges que justifiquen o legitimen la discriminació o el tracte desigual entre éssers humans per raó del seu origen, cultura, religió o color de pell. També inclouen missatges de comunicació violenta, odi i incitació a la violència, així com aquells que inciten a la discriminació, la humiliació o el desig que una cosa dolenta ocorri a un grup concret per alguns dels motius esmentats.
- **Neutres o aparentment neutres:** missatges que, per la seva formulació i contingut, han estat considerats a priori com a objectius o informatius. Per si mateixos, aquests missatges no adopten una perspectiva racista ni transformadora. Per exemple, aquells que comparteixen notícies formulades com a fets objectius, o bé retransmeten afirmacions d'una altra persona.
- **Nuls:** tuits que, fins i tot contenint les paraules clau, han estat descartats per no tractar sobre el tema objecte d'aquesta anàlisi.
- **Sense classificar:** missatges que, pel seu contingut o ambigüitat, no s'han pogut classificar, però que s'han tingut en compte per a l'anàlisi qualitativa de l'estudi.

4.3. ANÀLISI I RESULTATS

MISSATGES EXTRETS PER COMBINACIÓ DE PARAULES

Concepte A'	Concepte B'	Número de missatges obtinguts
COVID	temporeros	259
	temporeras	18
	temporers	469
	temporeras	6
CORONAVIRUS	temporeros	229
	temporeras	35
	temporers	41
	temporeras	5
TOTAL		1.062

- La majoria dels tuits que posen en relació Covid/Coronavirus i temporer/s/a/es fan referència a temporers homes⁴⁴.
- El 50,9 % dels missatges extrets són en llengua castellana, mentre que el 49,1 % són en llengua catalana.

MISSATGES EXTRETS PER CATEGORIA

	Núm. total de missatges	Percentatge del total
Justícia social	371	34,93%
Racistes	89	8,38%
Neutres	382	35,97%
Nuls	96	9,04%
Sense classificar	124	11,68%
TOTAL	1.062	100,00%

- La majoria dels tuits extrets sobre la temàtica es consideren neutres (35,97 %), mentre que un ampli 34,93 % del total es consideren de justícia social.
- El 8,38 % dels missatges analitzats contenen narratives racistes contra persones temporeres a través d'una vinculació explícita amb la situació de pandèmia.

⁴⁴ Assenyalem un buit metodològic en l'anàlisi desagregat per gènere, atès que l'ús del masculí genèric en llengua castellana i catalana implica la referència d'homes i també dones mitjançant el terme temporers.

MISSATGES EXTRETS PER CATEGORIA I COMBINACIÓ DE PARAULES

	Justícia social	Racista	Neutre	Nul	S/C	Total
Coronavirus + temporeros	70	6	65	43	45	229
Coronavirus + temporers	10	2	19	2	8	41
Coronavirus + temporeras	7	1	24	1	2	35
Coronavirus+temporereres	2	-	1	2	-	5
Covid+temporeros	87	58	86	26	2	259
Covid+temporers	180	21	184	17	67	469
Covid+temporereras	11	1	2	4	-	18
Covid+temporereres	4	-	1	1	-	6
						1062

- El 44,35% de missatges que vinculen temporer/a/os/as a COVID-19 es classifiquen, de forma agregada, en missatges explícitament racistes o missatges neutres. El 34,93% dels tuits es consideren de justícia social.

MISSATGES EXTRETS PER CATEGORIA I GÈNERE

	Tuits que inclouen el concepte temporers o temporers		Tuits que inclouen el concepte temporereres o temporereres	
	Núm. total	% del total de tuits en masculí	Núm. total	% del total de tuits en femení
Justícia social	347	34,77%	24	37,50%
Racistes	87	8,72%	2	3,13%
Neutre	354	35,47%	28	43,75%
Nuls	88	5,82%	8	12,50%
Sense classificar	122	12,22%	2	3,13%
Total per gènere	998	100%	64	100%
% tuits per gènere	93,97%		6,03%	

- El 8,72% dels tuits dirigits a homes temporers (formulats en masculí genèric) són explícitament racistes, mentre que el percentatge en el cas de dones temporereres és menor, del 3,13%.
- Per gènere, els tuits amb contingut sobre dones temporereres i la COVID-19 concentren un percentatge més important de missatges de justícia social (37,50%, enfront d'un 34,77% dels dirigits a homes).

ANÀLISI QUALITATIVA DE LES REPRESENTACIONS SOCIALS DELS MISSATGES EXTRETS I CLASSIFICATS COM DE JUSTÍCIA SOCIAL

Creences subjacents comunes	Narratives argumentatives observades	Proposició	Exemples de tuits
<p>Desigualtat social com a causa principal.</p> <p>Deure de l'Estat de compensar aquesta situació de discriminació o desigualtat.</p>	<p>Desconfiança absoluta en el sistema i en les institucions.</p>	<p>El sistema és racista i explotador.</p>	<p><i>["La precària situació dels temporers a Espanya, la tasca dels quals continua fins i tot sota condicions de prevenció de la COVID-19, ha deixat palesa com funciona l'explotació de la fruita: hi ha gent que viu en condicions pròximes a l'esclavitud i fins i tot mor recollint fruita."]</i></p> <p><i>["Una situació agreujada però no nova: condicions esclavistes també en territori espanyol"]</i></p>
	<p>El focus del problema és la discriminació estructural i el context social. Sovint es transforma en una demanda de regulació.</p>	<p>La precarietat és el que converteix el grup d'estudi en un grup de risc.</p>	<p><i>["Confinar-te, aïllar-te i poder mantenir una higiene mínima per protegir-te pot ser un privilegi. La situació dels i les temporeres de Huelva és una de les cares més dures de la desigualtat enfront de la #Covid_19"]</i></p> <p><i>["Ens sonarà el cas dels temporeres de Lleida perquè durant un temps se'ls va acusar d'infectar de coronavirus a la seva regió sanitària. En realitat ens trobem amb drets laborals ignorats i explotació que costen la vida de moltes treballadores."]</i></p>
	<p>Confiança en el sistema, encara que defectuós. Crítica a les mesures preses i no al sistema en el seu global.</p>	<p>Les institucions han pres decisions equivocades, però el sistema és legítim.</p>	<p><i>["Verema lliure de la COVID: habitatge públic per a temporers, equips de protecció i colles estables per a evitar brots com en la recollida de la fruita https://www.eldiario.es/1_5e1ca9 a través de @eldiariocv"]</i></p>
	<p>Crítica als mitjans de comunicació per la seva cobertura, que crea o accentua el conflicte.</p>	<p>Els mitjans de comunicació són alarmistes i generen un discurs culpabilizador.</p>	<p><i>en to irònic ["Nooo, la culpa és dels temporers arreu del territori. Sigui on sigui són ells. Per immigrants i per pobres, és veu que el COVID amb ells si k fa distinció i els cerca directament a ells ."]</i></p>

Creences subjacents comunes	Narratives argumentatives observades	Proposició	Exemples de tuits
<p>Contraposició entre nosaltres i ells.</p> <p>Autorepresentacions positives del <i>nosaltres</i> i negatives de l'ells.</p>	<p>Associació entre els conceptes estranger, virus i perill.</p>	<p>Els temporers contagien, els espanyols no (o menys).</p>	<p><i>["Els brots del Covid a Múrcia per uns bolivians, Galícia per un brasiler, Navalmoral i Aragó per temporers arribats de fora, Màlaga en un centre d'acolliment, però és que els nostres joves es mouen molt i són uns irresponsables. Ah i que aquí entre tot Déu sense control. https://twitter.com/elenay29/status/1276461165170749443"]</i></p> <p><i>["Per què ningú diu que el rebrot del Covid ha estat importat pels temporers?"]</i></p> <p><i>["No tenim bastant amb els de casa, que ara cal aguantar als de fora."]</i></p>
	<p>Crítica al sistema que protegeix i beneficia injustament els migrants, en deterioració dels locals.</p>	<p>Els temporers estrangers tenen uns privilegis que els espanyols no.</p> <p>L'antiracisme i la cultura del políticament correcte no ens permeten parlar amb honestedat i amaguen la veritat.</p>	<p><i>["Espanya ha passat pel confinament més dur d'Europa. Empreses tancades, desocupació i ERTE sense cobrar i aquest tanoca diu que cal compensar als temporers que porten un altre brot de la COVID-19... som l'hòstia..."]</i></p> <p><i>["Us recordeu aquell de #NavalmoralDeLaMata que es va escapar al juliol amb #COVID-19 i van estar buscant-ho per tots els llocs? Però dels 40 temporers q es van escapar amb #Coronavirus no van dir ni piulo. No vagi a ser estigmatitzar els #immigrants"]</i></p> <p><i>["El llumeneres del Paer Pueyo es preocupa més pels temporers, regularitzar il-legals i donar-los paga fixa que pels lleidatans amb #coronavirus, les seves famílies i els lleidatans exposats a la pandèmia mortal. Això és ser republicà?"]</i></p>
	<p>Imaginari basat en estereotips sobre les diferències culturals.</p>	<p>Els estrangers no segueixen les normes comunitàries.</p>	<p><i>["Tant a Madrid com a Mallorca (i abans a Aragó i Lleida amb els temporers) els barris amb més casos de COVID són els que tenen major immigració Ningú ho denuncia, però els costums (falta de normes cíviqes, higiene) d'aquestes gents acceleren la transmissió"]</i></p> <p><i>["Temporers infectats amb COVID-19 se salten el confinament i causen disturbis a Albacete".]</i></p>

Creences subjacents comunes	Narratives argumentatives observades	Proposició	Exemples de tuits
	<p>Defensa dels controls fronterers i de l'enduriment del control dels moviments interns.</p> <p>Associació d'idees entre "virus", moviment de persones i fronteres.</p>	<p>Els brots els ocasiona el moviment de persones. Els controls fronterers haurien de ser reforçats.</p>	<p><i>["L'immigració sense control causa COVID, morts i caos"]</i></p> <p><i>["@albaverges us en podrieu anar a prendre pl cul un ratet vostre i el conseller @MiquelBuch que ara faran pagar la seva incompetència en la prevenció del covid a la població mentre van permetre q arribessin temporers legals e ilegals dsd altres parts dl territori sense cap control"]</i></p> <p><i>["Venir gent d'altres llocs sense control pot portar coronavirus com va passar amb els temporers."]</i></p>

4.4. CONCLUSIONS

1. TEMPORERS: EN EL PUNT DE MIRA DEL RACISME A TWITTER DURANT LA PANDÈMIA

Vuit de cada 100 tuits analitzats per aquest estudi són missatges racistes o d'odi (8,38%). La xifra supera notablement les estimacions de l'algorisme del Ministeri de l'Interior (2019), que considera que els missatges d'odi suposen un 0,2% del total de les publicacions a Twitter. Tanmateix, per dimensionar aquest resultat cal posar èmfasi en el fet que la mostra (1.062 tuits) representa un percentatge molt petit amb relació al total de les publicacions a Twitter (més de 6.000 per segon).

L'anàlisi se centra en tuits que contenen la paraula temporer o temporera, per la qual cosa es conclou que aquest **col·lectiu està especialment afectat pel discurs racista**. Dins dels missatges racistes, és interessant esmentar que **hi ha molts més missatges discriminatoris, estereotipats o negatius que violents o pròpiament d'odi**. Això es deu al fet que: a) les posicions d'incitació directa a la violència racista són més marginals, b) els missatges d'odi són identificats amb més facilitat per altres usuaris i, en conseqüència, eliminats per la pròpia plataforma i c) moltes persones i col·lectius amb discurs racista o violent usen xarxes alternatives amb menys restriccions que Twitter.

2. MISSATGES RACISTES DISFRESSATS D'INFORMACIÓ OBJECTIVA

Més d'un terç dels missatges analitzats s'han classificat com a neutres (35,9%), és a dir, es considera que no contenen elements que permetin classificar-los ni com a racistes ni com de justícia social. No obstant això, **els missatges formulats com pretesament objectius rarament són innocus ja que poden perpetuar**

lògiques racistes i discriminatòries. Es detecten tres riscos principals amb relació a aquesta mena de missatges.

En primer lloc, l'acumulació de missatges que vinculen dos termes entre si i **creen estereotips**. La repetició (intencionada o no) **d'aquests conceptes en les mateixes publicacions crea associacions que suposen una drecera mental que reforça marcs de pensament i lògiques racistes**. Per exemple, l'acumulació de notícies de brots de COVID-19 entre els temporers de la fruita va difondre la creença que la major part dels brots de coronavirus a l'estiu de 2020 van ser generats en aquest entorn quan, segons dades del Ministeri de l'Interior, les trobades socials i d'oci es van classificar com a entorns amb major risc per a la transmissió de la COVID-19 el 2020, tot i que, simplement, no hi havia tanta acumulació de notícies al voltant d'aquests successos⁴⁵. El tuit [*"Detectat un nou brot de coronavirus en un assentament de temporers en Alabate, Ossa"*] està formulat com a neutre, però l'expressió un nou brot connecta el lector/a amb aquesta acumulació d'informació i reforça una perspectiva esbiaixada dels fets. Sense el context adequat, perpetua i crea estereotips racistes.

En segon lloc, el vocabulari triat i la forma del text no desperta cap alarma en l'audiència qui, per tant, tendeix a no qüestionar el contingut i l'assumeix com a vàlid. Així, doncs, **el tuit neutral sembla purament informatiu**, objectiu i el receptor/a no el rebutja frontalment, ni és convidat a reflexionar-hi.

En tercer lloc, els missatges neutres **poden reproduir vocabulari propi de les lògiques colonialistes**, utilitaristes i estereotipades que han calat en el nostre subconscient i que, sovint, repliquem sense analitzar les seves implicacions. Per exemple, el tuit [*"La regidora Rosario Velasco, torna a enviar una nota de premsa amb dures crítiques per la pèssima gestió del brot de coronavirus en l'assentament d'il·legals. A més mostra inquietud pel parador dels més de 200 temporers desapareguts"*] pretén ser informatiu, però repeteix el vocabulari

⁴⁵ https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov/documentos/Actualizacion_230_COVID-19.pdf

racista usat per la regidora. A més de classificar de manera genèrica a un col·lectiu no homogeni, l'atribut *il·legal* és incorrecte jurídicament, discriminatori perquè classifica a les persones d'acord amb el seu estatus administratiu i racista perquè s'usa per a etiquetar pejorativament a la gent que viu en l'assentament, sense que aportï res al contingut informatiu de la notícia.

3. TEMPORERES INVISIBILITZADES, TEMPORERS CRIMINALITZATS

Malgrat les limitacions de l'estudi, l'anàlisi de gènere assenyala que només el 6,02% dels tuits racistes o d'odi analitzats parlen de la situació de les dones temporeres i, quan ho fan, és gairebé exclusivament per parlar de la repatriació de les treballadores de la fruita vermella al sud d'Espanya. Durant el període analitzat no hi ha cap missatge que faci referència a la situació de les dones temporeres que treballen en altres campanyes, com la verema, o en la selecció de fruites en les cambres frigorífiques. **L'experiència de les dones ve fortament invisibilitzada** i els pocs missatges a Twitter que se centren en la seva situació en relació amb la pandèmia ho fan en un període molt concentrat de temps. En particular, els tuits es concentren entre maig i juny de 2020, moment en què es va aprovar la repatriació de 7000 temporeres que es van quedar confinades a Huelva pel tancament de fronteres, sense accés a un habitatge digne i sense possibilitat de retornar als seus països d'origen: [*"Situació límit: Unes 7.000 temporeres marroquines es troben atrapades a Huelva després de participar en la recollida de la maduixa. No poden tornar al seu país perquè la frontera amb el Marroc està tancada pel #coronavirus"*].

D'altra banda, els missatges escrits en femení són notablement menys racistes, només el 3,12% van ser classificats així, en contraposició al 8,7% dels missatges escrits en gènere masculí. D'igual manera, el 37,5% dels tuits de justícia social es refereixen a les *temporeres*, mentre que un menor 34,8% dels tuits del mateix grup contenen les paraules *temporers* o *temporeros*. En general, les dones reben menys missatges obertament racistes i rarament se les va acusar de contribuir als brots de COVID-19.

4. NARRATIVES D'ALTERITAT I RISC DE CONTAGI

Entenem com a marcs mentals les narratives o històries que connectem inconscientment per formar una creença sobre el món que ens envolta. Aquests marcs estan subjacents a la nostra manera de llegir la realitat i actuen com a filtre d'interpretació de la informació que ens arriba, també a través de les xarxes socials. Els missatges racistes identificats en aquesta recerca contenen principalment dos marcs mentals.

En primer lloc, tots els missatges racistes analitzats parteixen d'un **marc mental transversal que contraposa el nosaltres i l'ells**. Això es concreta en imaginaris col·lectius que basen la classificació jeràrquica segons estereotips i prejudicis. **El missatge d'odi o racista més habitual descriu les persones estrangeres com a portadores del virus**. Aquest model mental pot derivar d'una associació d'idees entre virus estranger i persones estrangeres migrades, encara que també entra en joc la ja esmentada acumulació d'informacions; la **repetició de missatges que associa els conceptes amenaça o perill, virus i estranger i que acaba creant una dreuera mental de base racista**.

En segon lloc, s'ha identificat un biaix de gènere en els missatges analitzats. Com dèiem, la majoria dels tuits analitzats es refereixen als temporers masculins, mentre que gairebé no s'esmenta les dones i, quan es fa, és en termes d'assistència i vinculat a la seva repatriació. Per falta d'altres narratives, s'assumeix l'experiència de les temporeres de la maduixa com a representació de la realitat de les dones que treballen en el sector. **Es pren per cert que les dones temporeres volen tornar a les seves llars mentre que els homes volen quedar-se de manera irregular al país**. Per tant, el model mental arrelat és que *els homes suposen una amenaça més gran que les dones*. Les narratives racistes-securitistes que defensen més control fronterer es concentren exclusivament en els tuits en gènere masculí.

5. MOBILITZACIÓ I RESISTÈNCIA ANTIRACISTA A TWITTER DURANT L'ESTAT D'ALARMA

Els missatges transformadors, antiracistes o que promouen la justícia social identificats en aquest estudi **suposen més d'un terç del total**. Els marcs mentals d'igualtat i transformació es basen en les causes darrere de les xifres i busquen construir un marc mental que posi en relleu la ineficàcia de l'Estat, les desigualtats, el racisme estructural i la pobresa endèmica de certs col·lectius. En aquest sentit, els missatges de justícia social no només són reactius i **responen a missatges racistes**, sinó que **busquen actuar també contra la falsa neutralitat de les informacions**. Així, doncs, sovint: a) ofereixen una anàlisi més global del context, b) actuen com a antídote al biaix racista derivat de l'acumulació de missatges i c) posen en relleu les inconsistències dels mitjans de comunicació de masses. Per exemple, el tuit [*“Com combatre els missatges racistes i xenòfobs que culpabilitzen els temporers dels rebrots del coronavirus? Compartim els recomanacions de @destriem_ponent, una campanya per exigir que és garanteixin els drets socials i laborals dels personis temporeres i immigrades”*].

5 RECOMANACIONS: QUE PODEM FER?

El ciberracisme i el ciberodi són representacions digitals amb greus efectes en el pla real i quotidià de les persones. El fort vincle que hi ha entre narratives i pràctiques racistes assenyalava la necessitat de conèixer i erradicar aquests discursos.

Malgrat millores tècniques en la seva identificació a les xarxes socials durant els últims anys, la inexistència de plans integrals de prevenció, així com de canals eficaços de denúncia dels discursos d'odi requereixen la participació de la societat civil en l'erradicació de la discriminació online. És necessària la construcció de narratives alternatives que capgirin les lògiques racistes i difonguin missatges basats en la justícia social i en la correcció de les desigualtats endèmiques del nostre sistema. A continuació, detallem algunes **idees de participació ciutadana que poden ajudar a transformar l'espai cívic virtual en un espai de defensa dels drets humans**.

COMENÇA PELS TEUS PROPIS TUITS I PUBLICACIONS:

1) Pensa en allò que publiques i comparteixes: pregunta't si els teus missatges resulten ofensius per a algun col·lectiu, difonen estereotips, o si promouen o justifiquen la violència. Para esment als missatges que incloguin generalitzacions del tipus: tots els [col·lectiu] són [adjectiu].

2) Evita la polarització i les generalitzacions, l'ús d'arguments que contraposin dos grups assumint que uns són "els bons" i uns altres "els dolents".

3) Humanitza als teus interlocutors: utilitza les xarxes imitant la vida real. No diguis res que no diries en un lloc públic.

4) Comprova les fonts dels missatges que comparteixes i evita compartir notícies sense verificar

5) Llegeix els teus propis missatges i els d'uns altres de manera crítica: són ofensius? van en contra d'alguna minoria o grup en risc d'exclusió social? hi ha alguna altra lectura possible que pugui donar peu a males interpretacions?

SI CONSIDERES QUE ESTÀS DAVANT UN MISSATGE RACISTA, DISCRIMINATORI O D'ODI:

6) Centra't en la teva agenda, evita fer virals els actors negatius. Prioritza donar visibilitat a missatges que construeixen narratives de justícia social i intenta crear el teu propi discurs. Per exemple, la pròxima vegada que vegis un tuit racista, en lloc de compartir-lo amb indignació, dedica una estona a donar visibilitat a col·lectius antiracistes, persones racialitzades i projectes en favor de la diversitat⁴⁶.

7) No interactuis amb els comptes que difonen odi i fake news. Això implica no seguir-los, no fer-los retuit, no contestar-los i no visualitzar els vídeos que publiquen. Cada vegada que retuites, respons, uses les seves etiquetes o escrius els seus noms, l'algorisme de la xarxa social considera que el seu contingut és interessant i els mostra a més persones. Si vols informar-te de què diuen, pots fer-ho a través de mitjans i periodistes de confiança⁴⁷.

8) Bloqueja i silencia quan així ho consideris. Denuncia-ho a la plataforma i fins i tot davant les autoritats quan incompleixin les normes.

⁴⁶ Recomanació de: <https://www.lainterseccion.net/cuando-las-narrativas-colectivas-consiguen-que-avancen-las-leyes-el-caso-de-la-ley-de-libertad-sexual/>

⁴⁷ Recomanació de: <https://www.lainterseccion.net/cuando-las-narrativas-colectivas-consiguen-que-avancen-las-leyes-el-caso-de-la-ley-de-libertad-sexual/>

SI REALMENT CONSIDERES QUE HAS DE RESPONDRE O PARLAR D'AIXÒ:

9) Fes una captura de pantalla per referir-te al missatge original i no esmentis el nom del compte que l'ha publicat, així evitaràs donar-li rellevància.

10) Escapa del seu marc. Analitza i entén la narrativa i la creença en el qual se sosté el post. Evita caure en els seus marcs i alimentar-los, no volem que siguin ells els que estableixin el marc del debat públic i de l'agenda pública. Decanta't per difondre una narrativa de justícia social i promoure el pensament crític.

11) No generalitzis, centra't en el tuit i evita tancar vies de diàleg amb altres persones del col·lectiu que potser estarien obertes a escoltar el que vols explicar.

COM POTS CONTRIBUIR A PROMoure NARRATIVES DE JUSTÍCIA SOCIAL?

12) Identifica missatges que contenen una anàlisi verídica i contrastada de la situació i comparteix-los.

13) Crea els teus propis missatges que promoguin la justícia social. Utilitza noves narratives, humor, cultura popular i tot el que pugui fer més pròxim i accessible el discurs basat en els drets humans.

14) Relaciona els esdeveniments amb el seu context. Quan rebem informació sobre un esdeveniment i quan la reproduïm és important, en la mesura que puguis, posar-la en context. Hem d'intentar compartir els missatges complets i relacionar-los amb el context que els provoca.

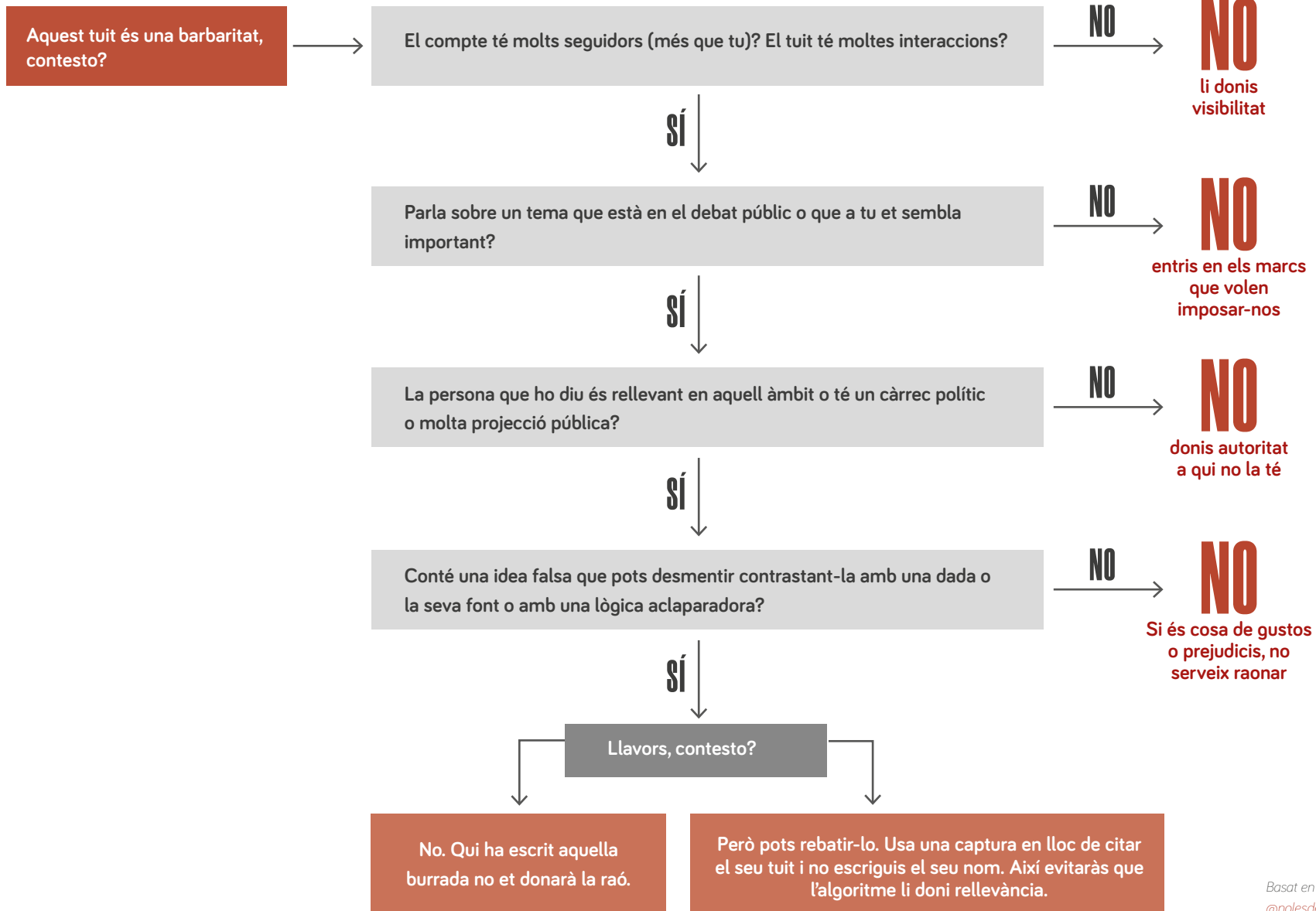
15) Acompanya les xifres amb una història, explica què hi ha al darrere. Para esment a no caure en lògiques utilitaristes o colonials del fenomen migratori.

16) Participa en iniciatives posades en marxa pels grups afectats pel discurs discriminatori.

17) Incideix en la dimensió col·lectiva, en la història d'organització i d'èxit. No et deixis portar pel corrent ni la falsa idea que tu no pots fer res, sí que pots!

18) Qüestiona la idea d'objectivitat. La informació que emeten els mitjans de comunicació i que es comparteix a les xarxes socials és una combinació d'eleccions lèxiques que es realitza de manera conscient i implica, per tant, una intencionalitat. Per això és important reflexionar sobre l'ús que fem del llenguatge, quines paraules utilitzem? Podem preguntar-nos, per exemple, si podem canviar la paraula temporer per treballador. Quines implicacions tindrà aquest canvi?

EN RESUM:

Basat en el que proposa:
@nalesdescasito

6 BIBLIOGRAFIA

Amores, J. J. (12 / 10 / 2021). Detectant l'odi ideològic en Twitter. Desenvolupament i avaluació d'un detector de discurs d'odi per ideologia política en tuïts en espanyol. Cuadernos.info(49). Recollit de <https://doi.org/10.7764/cdi.49.27817>

Article 19. (2015). 'Discurs d'Odi' Manual. Londres: Free Word Centri. Recollit de <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/05/article-19-manual-sobre-el-%E2%80%99Discurso-de-Odi%E2%80%99-180520.pdf>

BANK, W. (2021). Global Economic Prospect. Washington: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-1612-3

Barber, F. (9 / 7 / 2020). El confinament i el racisme van de la mà a Catalunya. (DW, Ed.) Recollit de <https://www.dw.com/es/el-confinamiento-y-el-racismo-van-de-la-mano-en-catalu%C3%B1a/a-54117174>

BARCIELA, S. (. (2013). La situació social de les persones temporeres agrícoles acompanyades per Càritas. Informe de l'any 2012. Madrid: Càritas Espanyola. Recollit de https://www.nadiesinfuturo.org/img/pdf/inf_pnas_temporeras_10-09-2013.pdf

Cabo, A., & García, A. (2017). Conlra't als xarxes. El discurs de l'odi als xarxes socials: un estat de la qüestió. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Recollit de https://ajuntament.barcelona.cat/bcnvsodi/wp-content/uploads/2018/01/informe_discurs-de-lo-di_catala.pdf

Cea, M. Á., & Valls, M. S. (2021). Aproximació a la població africana i afrodescendent a Espanya. Identitat i accessos a drets. Madrid: Ministeri d'Igualtat. Recollit de <https://www.igualdad.gob.es/ministerio/dgigualdadtrato/documentos/aproximaci%C3%B3n%20a%20la%20poblaci%C3%B3n%20africana%20y%20afrodescendiente%20en%20Espa%C3%B1a.pdf>

CHADIA, A. (2020). Les senyores de la maduixa. La invisibilitat de les temporeres marroquines a Espanya. Madrid: Edicions d'Orient i del Mediterrani. doi:978-84-948759-9-1

Citizens for Financial Justice. (2020). Són les nostres vides les que estan en joc. La lluita contra les emergències sanitàries i climàtiques globals en l'era de la financierització. ODG. Recollit de <https://odg.cat/wp-content/uploads/2020/11/son-nuestras-vidas-las-que-est%C3%A1n-en-joc-Cast.pdf>

Consell per a l'eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica. (2020). Informe del Servei d'Assistència i Orientació a víctimes de discriminació racial o ètnica. Madrid: Ministeri d'Igualtat. Recollit de <https://asistenciavictimasdiscriminacion.org/wp-content/uploads/2020/06/informe-servicio-de-asistencia-covid-19.pdf>

ECAS. (2020). Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social. Núm 11 Migracions i Vulnerabilitat. Barcelona: ECAS. Recollit de https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2020/01/insocat11_migracions_2020_ecas.pdf

Garcia Castillo, M. (2021). Discurs d'odi i extrema dreta. Anàlisi de l'estat de la qüestió i bones pràctiques. Barcelona: NOVACT. Recollit de <https://novact.org/wp-content/uploads/2021/05/discurs-odi.pdf>

GIRÓ, X. (2017). Maneres híbrides i complexos d'informar sobre cooperació. Anuari Electrònic d'Estudis en Comunicació Social "Dissertacions", 1(10), 84-107.

GOVERN D'ESPANYA. (2 / 10 / 2020). Actualització núm. 220. Malaltia pel coronavirus (COVID-19) 02.10.2020. Recollit de https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludpublica/ccayes/alertasactual/ncov/documentos/actualizacion_220_covid-19.pdf

GOVERN D'ESPANYA. (31 / 12 / 2020). Actualització núm. 282. Malaltia pel coronavirus (COVID-19) 31.12.2020. Recollit de https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludpublica/ccayes/alertasactual/ncov/documentos/actualizacion_282_covid-19.pdf

GUTIÉRREZ-SANZ, V. (abril-junt / 2016). Retòrica dels discursos digitals. Una proposta metodològica per a l'anàlisi dels discursos en twitter. A posta. Revista de Ciències Socials,(69), 67-103.

KREIS, R. (2017). #refugeesnotwelcome: Anti-refugee discourse on Twitter. *Discourse & Communication*, 11 (5), 498-514.

MAMADOU, E. O. (2020). Crisi Sanitària COVID-19. Racisme i xenofòbia durant l'estat d'alarma a Espanya. Rights International Spain. Recollit de <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjirp6Ru8X0AhXIAWMBHa-00BIMQFnoECAUQAQ&url=http%3A%2F%2FWWW.RIGHTSINTERNATIONALSPAIN.ORG%2Fuploads%2Fpublicacion%2Fd0b782ac0452e9052241b17a646df19ad4ed-f12c.pdf&usq=AOvVaw3Cq-0y7rzbasF>

Ministeri de l'Interior. (2020). Guia de bones pràctiques per a la denúncia dels delictes d'odi. Madrid: Govern d'espanya. Recollit de <http://www.interior.gob.es/documentos/642012/0/gu%C3%ADa+de+bones+pr%C3%A1cticas+per+a+la+den%C3%BAncia+de+els+delictes+de+odi/2d12748e-f9a8-43b6-a4bc-27b61d468f78>

Nacions Unides. (2018). Informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre Afrodescendientes : comentarios de España al informe del Grupo de Trabajo de Expertos sobre Afrodescendientes tras su misión a España. Ginebra: Nacions Unides. Recollit de <https://digitallibrary.un.org/record/1642013?ln=en>

OBSERVATORI SENSE TÒPICS - Alça la veu contra el racisme i la xenofòbia. (2020). Racisme i xenofòbia en temps de Covid. Discurs mediàtic contra la migració durant la pandèmia. València: CEA(R) Comissió d'Ajuda al Refugiat - PV. Recollit de <https://sense-topics.org/wp-content/uploads/2020/12/informe-sense-topics-2020-castellano.pdf>

Oficina Nacional de Lluita Contra els Delictes d'Odi. (2020). Informe sobre l'evolució dels delictes d'odi a Espanya. Madrid: Ministeri de l'Interior. Govern d'Espanya.

Pinyol-Jiménez, G. (2020). Situación de las personas en necesidad de protección internacional ante la COVID-19. CEAR. CEAR. Recollit de <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewj-J4Yuw6PTOAhURsKQKH9WAvsQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.cear.es%2Fimpacto-de-la-pandemia-en-las-personas-refugiadas%2F&usq=AOvVaw1u0g-1dkQ9imIA1bChU587T>

SABRINA, N. (6 / 2013). Antecedents i fonaments de la teoria del framing en comunicació. *Austral Comunicació*, 2(1).

Serra, L. (2018). Discurs d'incitació a l'odi: Anàlisi des dels drets humans i pautes interpretatives. Barcelona: Institut dels Drets Humans de Catalunya. Recollit de https://www.idhc.org/arxius/recerca/discurso_incitacion_odio.pdf

Servei Jesuïta a Migrants. (2020). La pandèmia ens va portar al camp: joves migrants i sector agrari. LUMEN. Recollit de https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/02/201210_informe_lumen_iii.pdf

SOS RACISME. (23 / 6 / 2020). El racisme institucional castiga i criminalitza els temporers de Lleida amb controls policials. Recollit de <http://soseracisme.org/el-racisme-institucional-castiga-i-criminalitza-els-temporers-de-lleida-amb-controls-policials>

SOS RACISME. (2020). L'estat del racisme a Catalunya, Informe 2019. Barcelona: Pol-len. Recollit de https://www.soseracisme.org/wp-content/uploads/2020/04/informe2019_invisibles.pdf

SOS RACISME. (2021). L'estat del racisme a Catalunya, Informe 2020. Barcelona. Recollit de http://www.soseracisme.org/wp-content/uploads/2021/03/invisibles-2020-digital_compressed.pdf

TERMCAT, Centre de Terminologia. (2017). Vocabulari dels xarxes socials [en línia]. (Termcat, Editor) Consultat el 24 / 2 / 2020, a TERMCAT: <https://www.termcat.cat/es/diccionaris-en-linia/156>

UNESCO. (2 / 7 / 2020). La discriminació i l'estigma relacionats amb el COVID-19: un fenomen mundial? Recollit de <https://es.unesco.org/news/discriminacion-y-estigma-relacionados-covid-19-fenomeno-mundial>

Van Dijk, T. (2009). Discurs i poder. Barcelona: Gedisa.

7 ANNEX

FIGURA 1: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS + TEMPOREROS

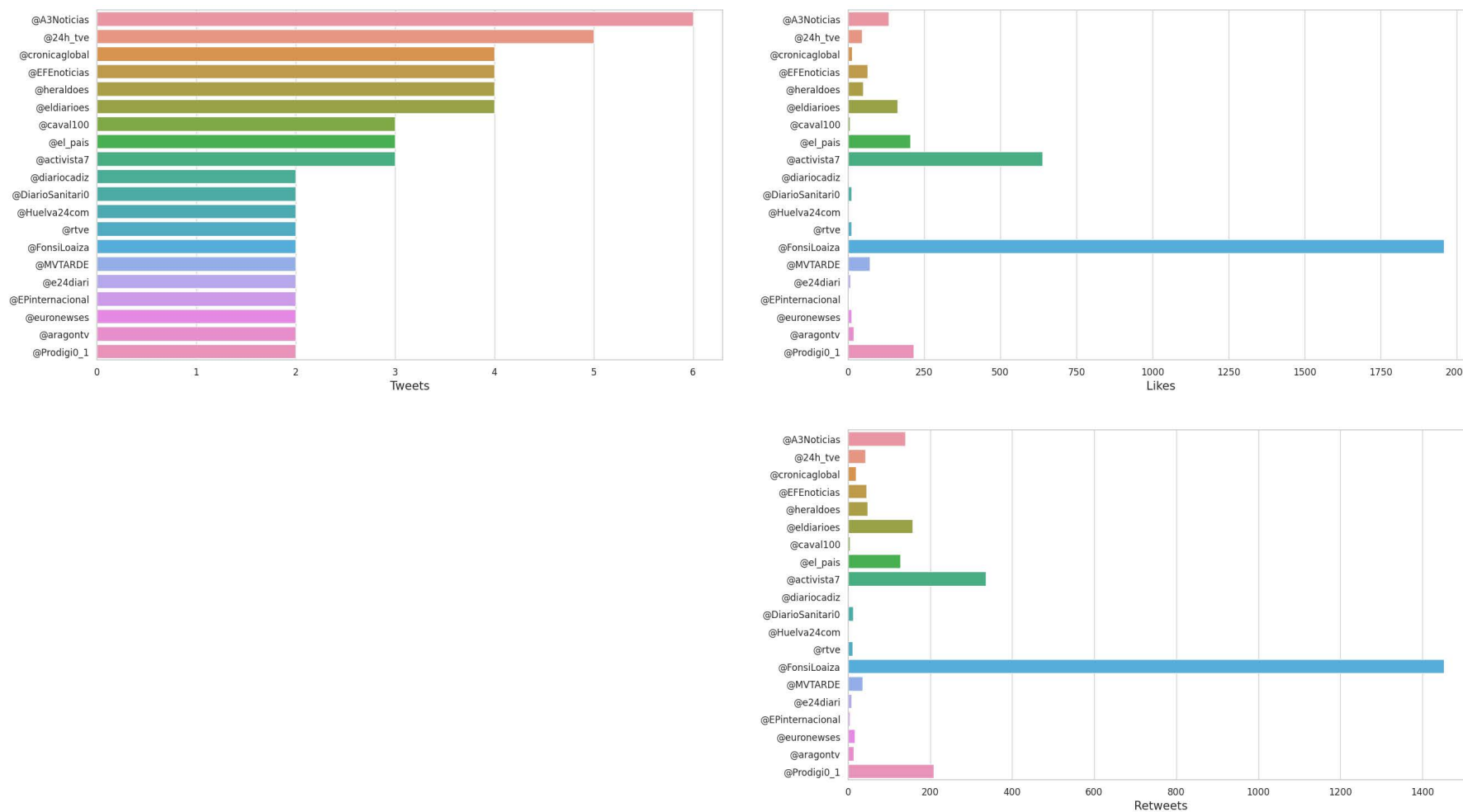

FIGURA 2: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPORERS

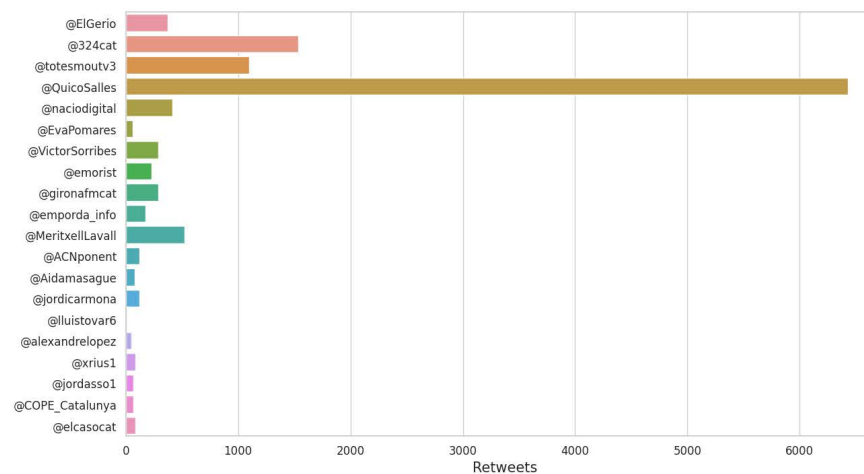
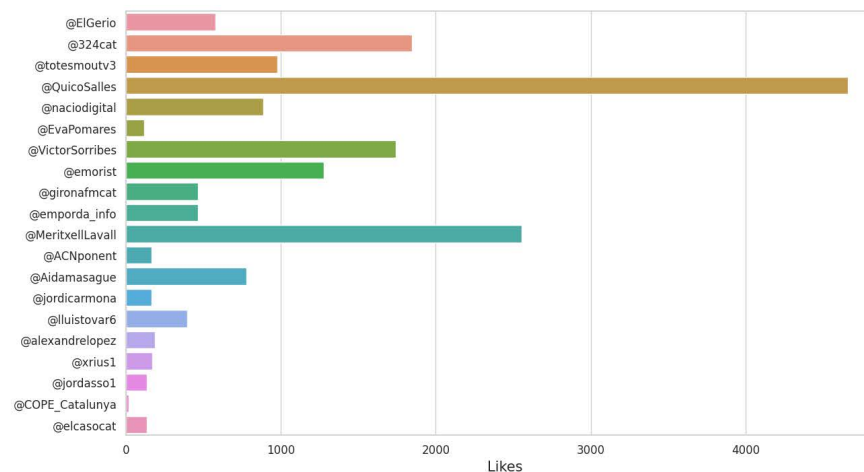
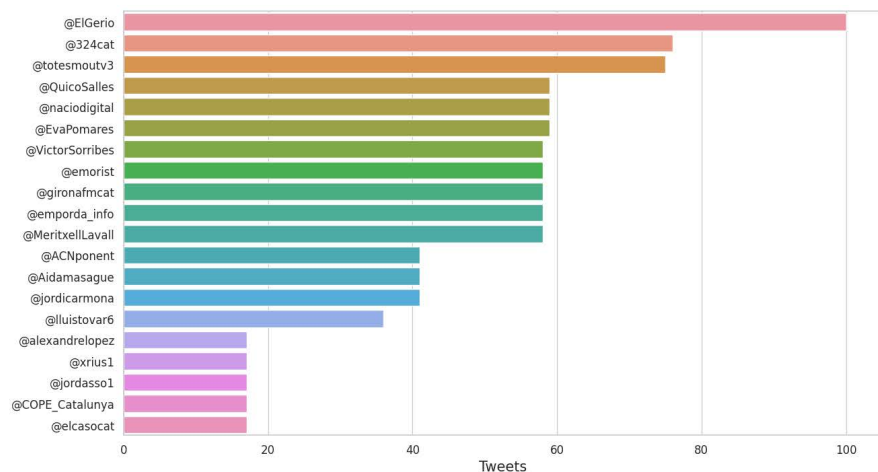

FIGURA 3: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPORERAS

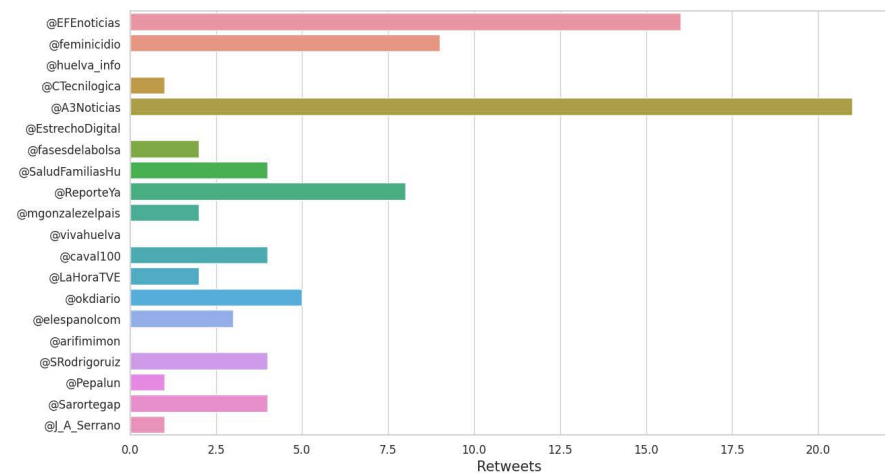
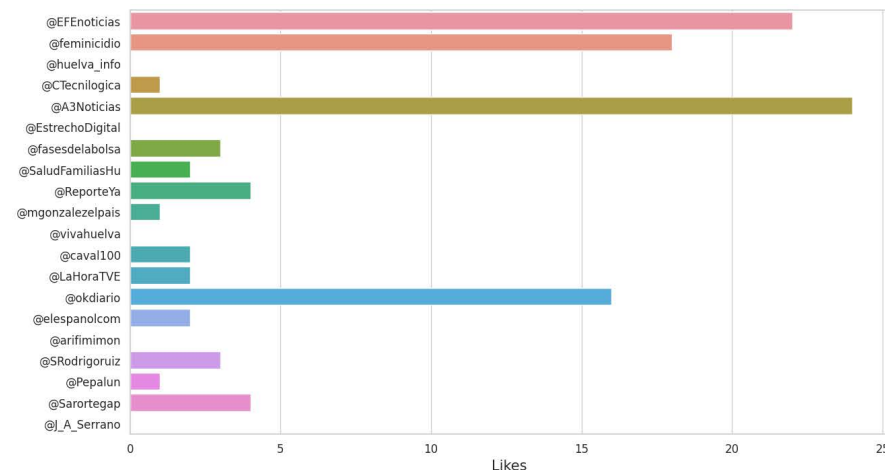
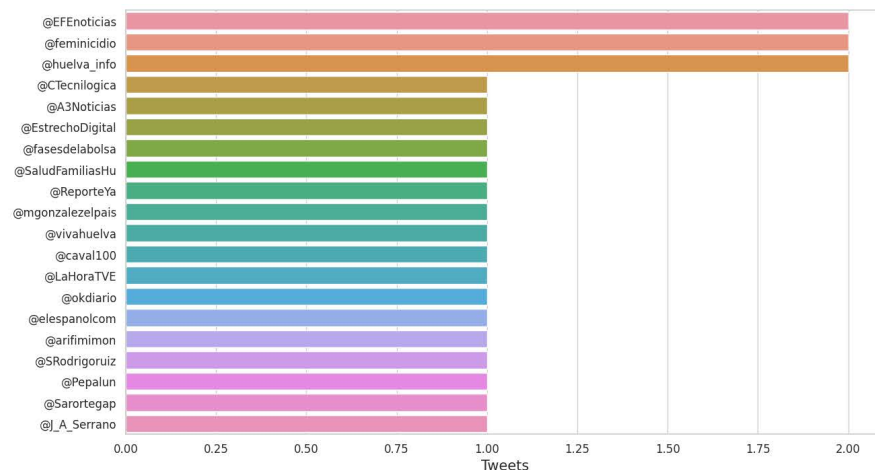

FIGURA 4: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPORERES

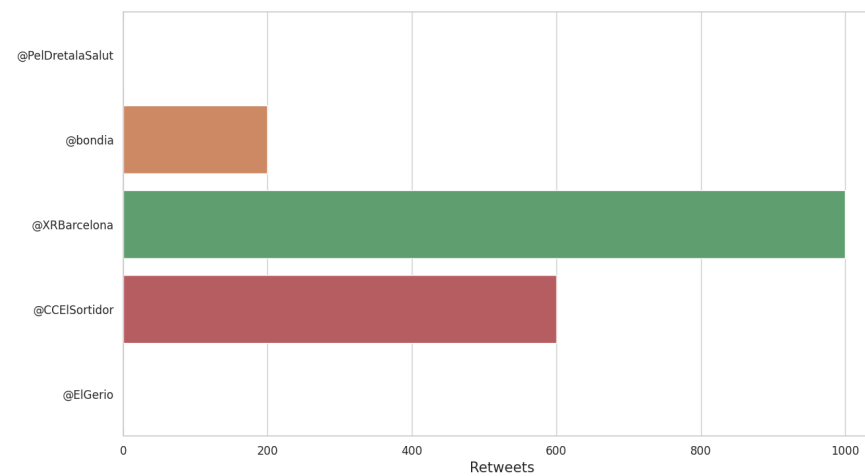
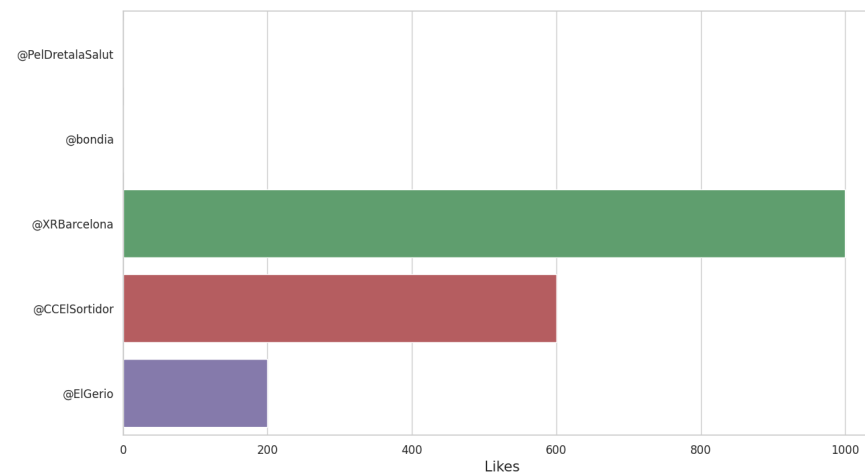
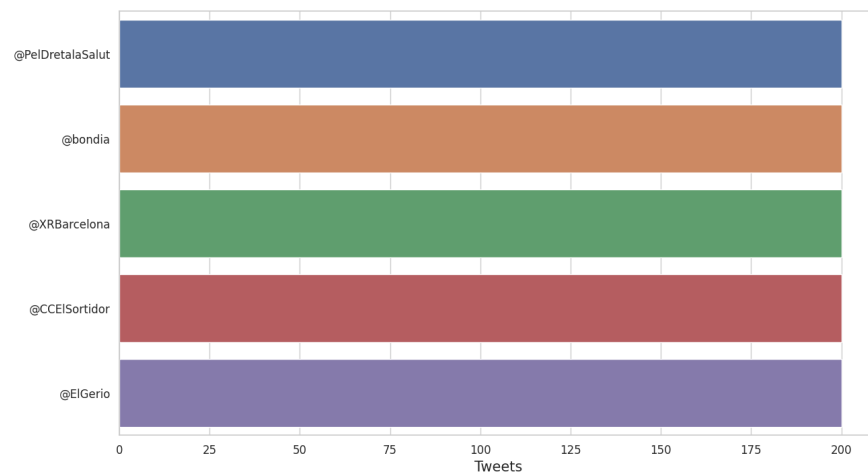

FIGURA 5: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPOREROS

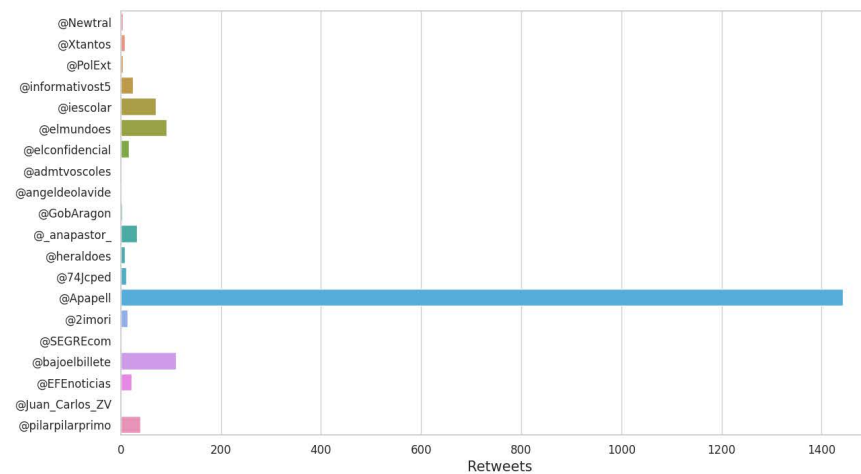
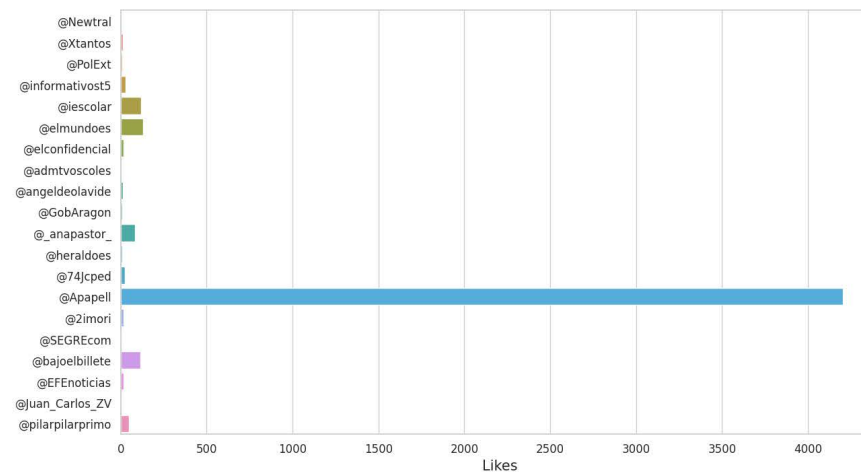
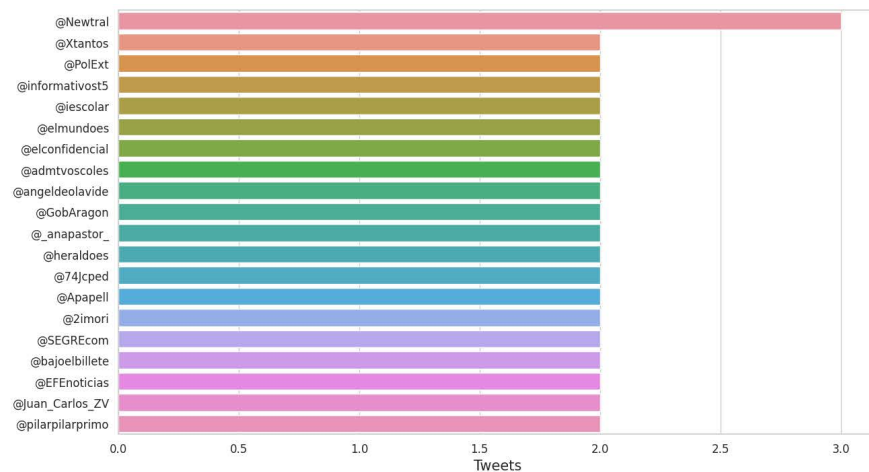

FIGURA 6: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPORERS

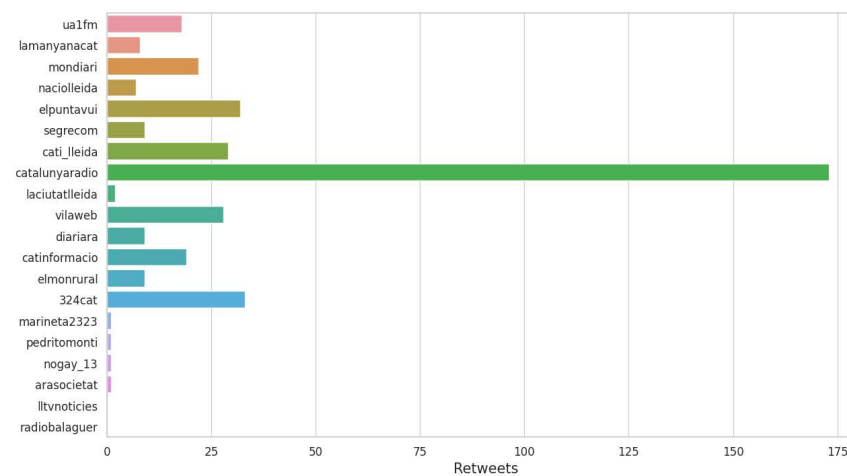
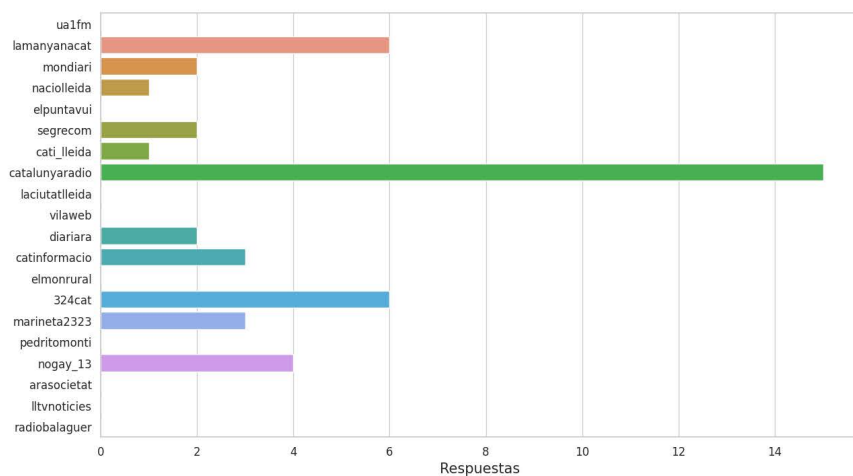
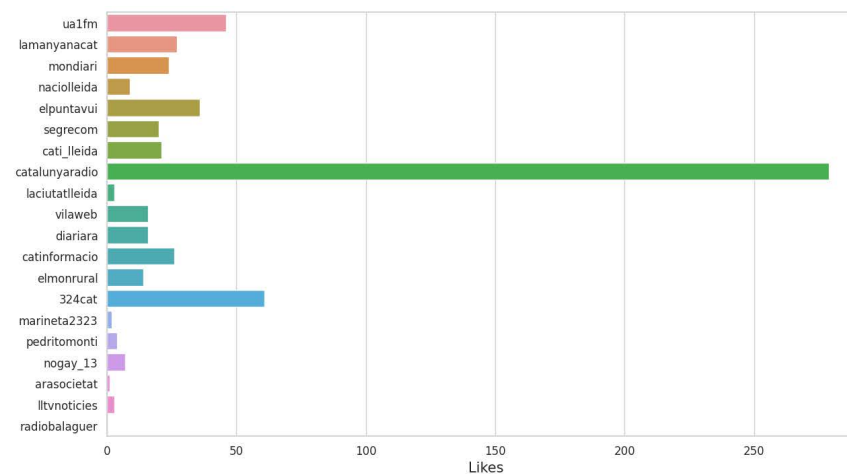
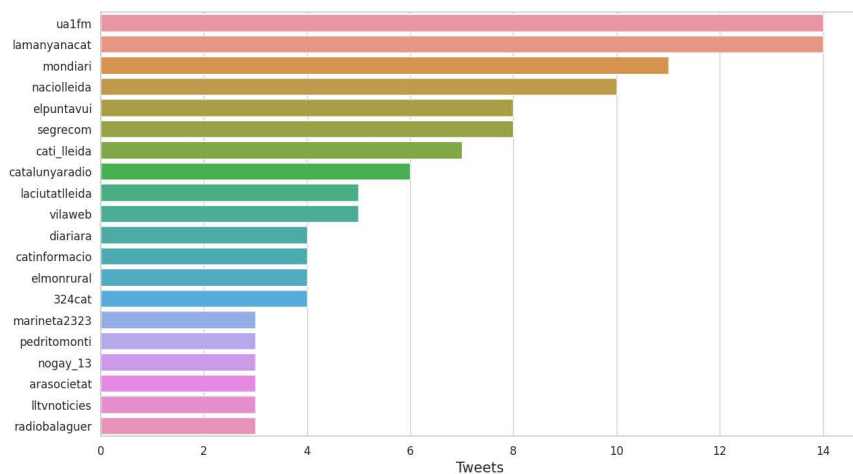

FIGURA 7: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPORERAS

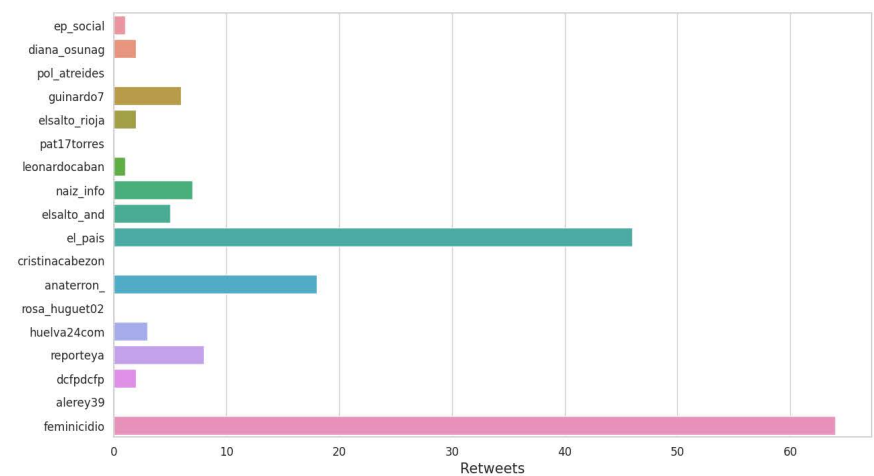
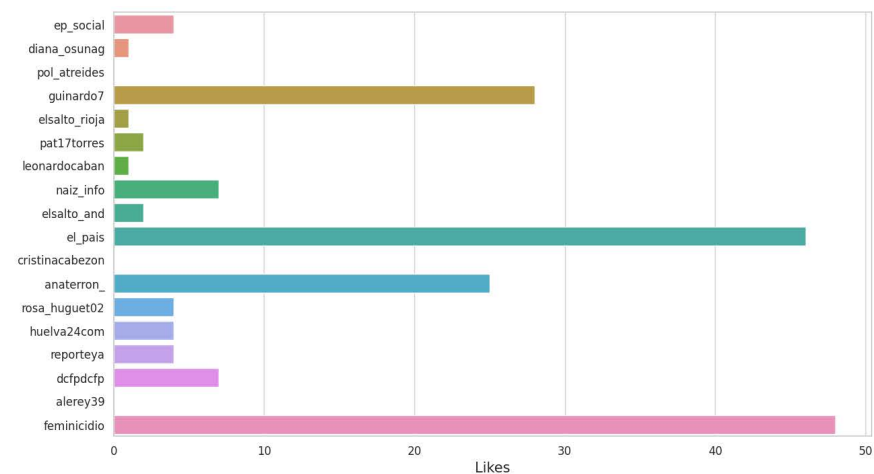
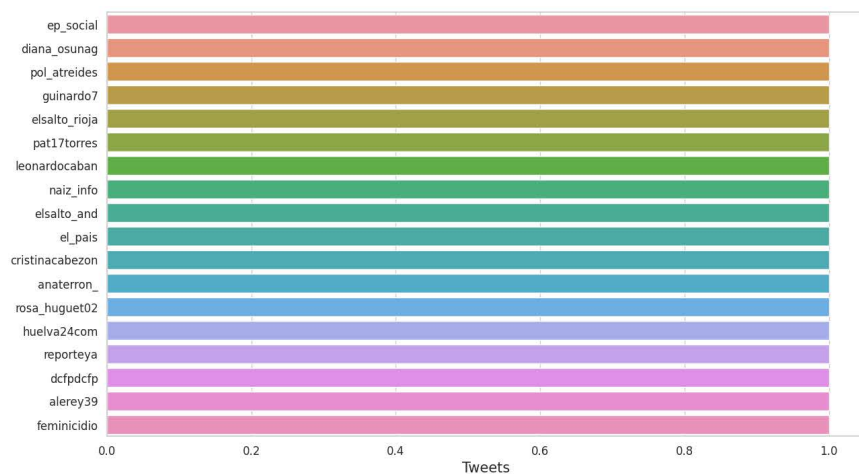

FIGURA 8: USUARIS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPORERES

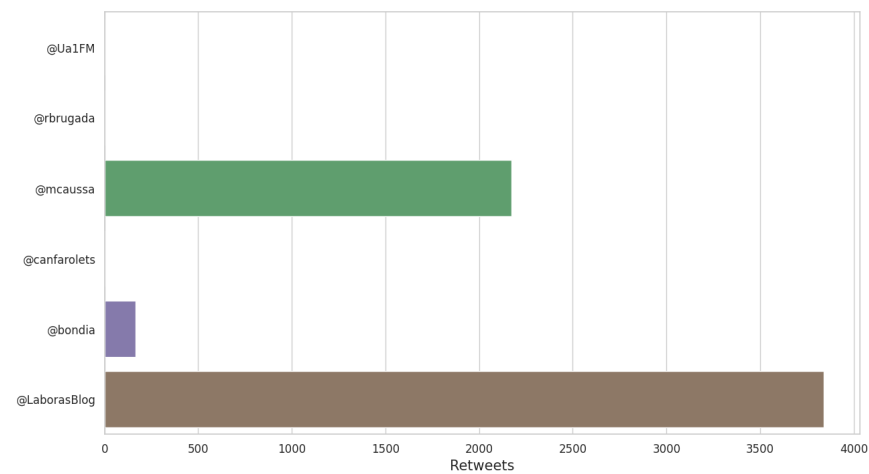
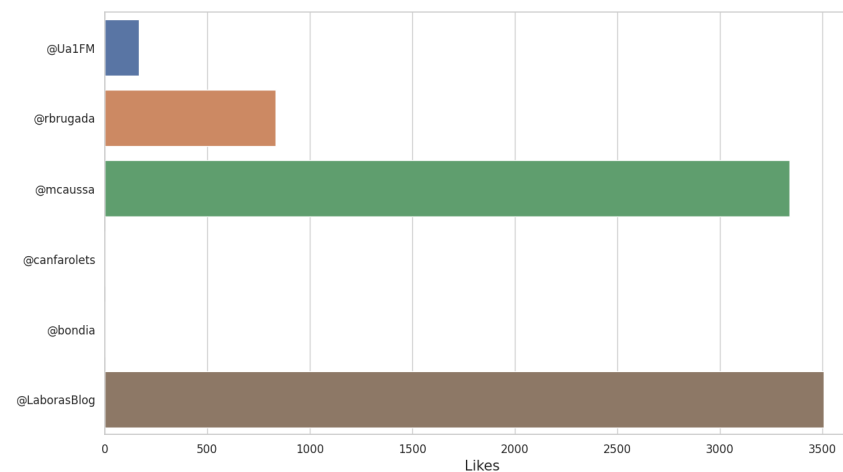
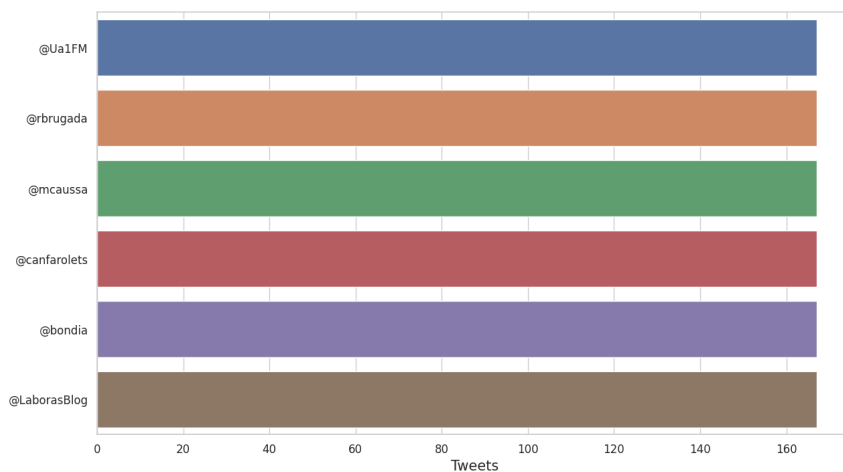

FIGURA 9: TUITS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPOREROS

Tuit	Agradaments	Retuits
En Cataluña, Aragón y la Rioja hacen falta temporeros para trabajar porque los emigrantes no pueden venir por causa del coronavirus. ¿Donde están ahora todos esos patriotas de “los españoles primero”, que se quejaban de que los emigrantes venían a quitarles el trabajo?	1739	904
Confinamiento en Lleida. El brote de coronavirus no ha sido por irresponsabilidad individual sino por la explotación a los temporeros que trabajan recogiendo la fruta. Siguen sin ser regularizados, viven hacinados, durmiendo al raso y las empresas no les facilitan protección. pic.twitter.com/GPZeFPL5I	1200	797
Los brotes del coronavirus en la comarca del Segrià (Lleida) están ligados a las pésimas condiciones laborales de los temporeros que trabajan recogiendo la fruta. Viven hacinados y las empresas no les facilitan mascarillas, gel ni agua. elperiodico.com/es/sociedad/20...	758	656
Acojonante. La ultraderecha alemana (#AfD) pide ahora abrir las fronteras para que los migrantes del Este puedan trabajar como mano de obra barata en el campo alemán. El 95% de los temporeros son extranjeros y el #coronavirus ha puesto en jaque al sector. jungewelt.de/artikel/376019...	458	477
Un dos tres, responda otra vez: bolivianos,temporeros, madrileños, jóvenes, niños, de Milán, de Wuhan... añada un grupo al que echarle la culpa del coronavirus menos a uno mismo porque la mascarilla me ahoga y sé mucho porque tengo un guasap que lo explica todo #chivoexpiatorio	444	115
El coronavirus chino se ha cebado con los temporeros extranjeros e ilegales de la Cataluña frutal. El Podemos locuaz en Andalucía calla en catalán.	395	177
El coronavirus es indiscreto y tira de la manta: ancianos solos y residencias con carencias, temporeros e inmigrantes en condiciones inhumanas de vida, formas de diversión, prostitución, barrios degradados, hambre en el mundo, falta de sentido de la vida frágil y de la muerte...	391	186

Tuit	Agradaments	Retuits
“Temporeros y coronavirus: trabajadores y entidades denuncian que algunas empresas no ofrecen medidas de protección, ni distancia de seguridad suficiente, mientras crecen los brotes. Primera denuncia contra una empresa de Lleida por no facilitar material” ow.ly/FsjC30qVb3L \n	360	232
Con coronavirus o sin coronavirus, que los temporeros tengan que dormir en la calle es una indecencia.\n	340	59
La televisión señalando a los temporeros de los rebotes de Coronavirus. Que HDP son.\n	287	90
Que unos temporeros tengan que trabajar todo el día para unos esclavistas en Huelva y Lleida, dormir al raso, les quemen las chabolas donde vivían y que la televisión los culpe de la expansión del Coronavirus es insoportable. ¡Basta!\n	234	151

FIGURA 10: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPORERS

Tuit	Agradaments	Respostes	Retuits
Els temporers de Lleida dormen al carrer malgrat el coronavirus http://ara.cat/_92caa424?s=t via @ARAsocietat	496	34	624
Notícia de portada a les notícies de T5, ‘13 focus de coronavirus a Espanya, preocupa la mobilitat dels temporers que poden escampar el virus’, llavors treuen les imatges d’un grup de temporers dormint al ras i arreglat. No es pot ser més fill de puta.	170	4	40
La Terra Alta busca temporers del territori per a la verema per evitar contagis de coronavirus https://elmon.cat/vadevi/do-terra-alta/terra-alta-busca-temporers-del-territori-verema-evitar-contagis-cornavirus...	79	9	109
El futbolista Keita Baldé paga l’allotjament de 80 temporers en dos hotels de Lleida\n https://www.naciodigital.cat/noticia/204154/futbolista/keita/bald/paga/allotjament/80/temporers/dos/hotels/lleida... #coronavirus	68	0	17

Tuit	Agradaments	Respostes	Retuits
CCOO hem denunciat l'ETT Aldia a la Inspecció de Treball per no garantir la seguretat i salut dels temporers que ha contractat per a una finca agrícola de Soses (Segrià) davant la pandèmia de #coronavirus #COVID-9 https://industria.ccoo.cat/industria/noticia/230690/ccoo-denuncia-lett-aldia-a-la-inspeccio-de-treball-per-no-garantir-la-seguretat-i-la-salut-dels-temporers#.XrqcvmQzatg...pic.twitter.com/mqjR6cUy1K	44	2	58
La crisi del coronavirus està fent visible la situació precària en què estan les residències de gent gran i els temporers i la manca de recursos sanitaris d'aquest país. Està visibilitzant, dia a dia, la mala gestió del govern i està demostrant que no vivim en una democràcia.	44	1	9
Els nous #temporers Les collites s'acosten i sense contractacions a fora, ja són 2.000 aturats i estudiants que han enviat CV a @uniopagesos per anar al jornal. https://www.elpuntavui.cat/opinio/article/1767090-els-nous-temporers.html ... via @elpuntavui #Agricultura #coronavirus #COVID-9	43	1	20
Mossèn Ramon cedeix una borda i un casal per acollir trenta temporers que es quedin sense pis #andorra #andorracoronavirus #coronavirus #quedatacasa https://pobleandorra.com/comuns/mossen-ramon-cedeix-una-borda-i-un-casal-per-acollir-trenta-temporers-que-es-quedin-sense-pis/ ...	38	0	5
Un dels col·lectius més afectats pel tancament perimetral del Segrià són els temporers. Pateixen per partida doble la pandèmia: tenen condicions de vida precàries i, per tant, més risc d'infectar-se per coronavirus, i ara tindran dificultats per treballar https://bit.ly/3gpLWLS	35	3	31

FIGURA 11: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPOREROS

Tuit	Agradaments	Retuits
Vuelven a Marruecos las primeras 1.200 temporeras atrapadas en Huelva por el coronavirus\npublico.es/sociedad/coron...\n	24	9
Situación límite: Unas 7.000 temporeras marroquíes se encuentran atrapadas en Huelva tras participar en la recogida de la fresa. No pueden regresar a su país porque la frontera con Marruecos está cerrada por el #coronavirus atres.red/92zhd2\n	24	21
#EFETV Las primeras 1.200 temporeras atrapadas en Huelva vuelven a Marruecos.\n #coronavirus pic.twitter.com/1SpvzBh4hY\n	18	13
D.@aguevaraburbano cubre para @canalsur el traslado vía Ferry de 1200 temporeras de las 7200 que quedaron atrapadas en España por el Coronavirus y que por fin empiezan a volver a su destino saliendo desde el puerto de Huelva pic.twitter.com/WE5kkoymAr\n	17	8
Temporeras de la pandemia: 8 personas en un barracón, baño compartido para 16, jornadas de 15 horas!\nAsí habla una de las jornaleras marroquíes que permanecieron durante meses atrapadas en Huelva por el #coronavirus\nkaosenlared.net/?p=797008 vía @kaosenlarednet pic.twitter.com/qZByYfRtrh\n	16	22
Coronavirus Huelva: La Junta de Andalucía realizarán test a las mujeres temporeras que deben volver a Marruecos okdiario.com/andalucia/real...\n	16	5
“Las temporeras marroquíes son el fiel reflejo de este drama humano. Éste año son más de 7.200 las que han permitido levantar una cosecha que nació condenada cuando los contagios por coronavirus comenzaron a multiplicarse en España.” m.publico.es/sociedad/31705...\n	15	19
Vuelven a Marruecos las primeras 1.200 temporeras de las 7.100 atrapadas por coronavirus en Huelva. Durante todo el mes se llevará a cabo la repatriación y las pruebas PCR que determinan el estado “libre de covid”\npublico.es/sociedad/coron...\n	14	6
Trabajadoras de la fresa y coronavirus: Denuncian a España ante la ONU por violar los derechos humanos de las temporeras de la fresa en la pandemia publico.es/sociedad/traba...\n	14	10

FIGURA 12: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ CORONAVIRUS+TEMPORERES

Tuit	Agradaments	Retuits
Ens sonarà el cas de les temporeres de Lleida perquè durant un temps se les va acusar d'infectar de coronavirus a la seva regió sanitària. En realitat ens trobem amb drets laborals ignorats i explotació que costen la vida de moltes treballadores .\n	5	5

FIGURA 13: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPOREROS

Tuit	Agradaments	Retuits
Tal cuál “El Covid nos ha sacado las vergüenzas. La desigualdad entre barrios, cómo tratamos a los temporeros, cómo viven los mayores, lo solos que están algunos. Pero eso no es malo: si no se conocen los problemas no podemos afrontarlos”. elpais.com/sociedad/2020-...\ 	42	17
La Rioja, volvemos a ser epicentro de la pandemia. Situación triste y tensa. Todos pensábamos en los temporeros, y sin embargo, vuelven a ser los centros de mayores los más castigados. Desolación total. La Rioja aprobará hoy más restricciones larioja.com/la-rioja/coron...\ 	34	11
El delegado del Gobierno, @Tignari, preside la constitución de la comisión coordinación #Covid_19 entre @AgriculturAnd, @saludand y @EmpleoJunta que analiza la situación de explotaciones agrarias, temporeros, etc. Nos anticipamos en la toma de medidas para combatir esta pandemia pic.twitter.com/7gHJgBufJb\ 	14	8
Los albergues y centros de evacuación de temporeros toman medidas contra la #COVID19. Para limitar los contagios, se evitará la coincidencia en el espacio y tiempo de trabajadores de distintas explotaciones.\n\njuntadeandalucia.es/presidencia/po...\ 	7	2
Un brote de covid en una vivienda de temporeros de Sant Pere Pescador afecta a 10 personas elperiodi.co/vocz01\ 	1	3

FIGURA 14: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPORERS

Tuit	Agradaments	Respostes	Retuits
Els temporers i el pagesos de Lleida, responsables del brot de Covid al Real Club de Polo de Barcelona.	3661	69	780
Preocupat per infos q arriben de #Lleida sobre rebrot #Covid. Llegeixo tuits denunciant q quan els desplaçaments no estaven permesos, van arribar autocars plens de temporers provinents de tota Espanya. Si això és cert, qui ho va permetre? Molts ànims i una forta abraçada a tots. pic.twitter.com/aYthagUjS1	290	18	198
A Fraga (Franja de Ponent) el 50% dels tests de Covid estan donant positiu, i no són temporers. Fem cas estricta a les autoritats sanitàries. O aturem nosaltres el virus, o el virus ens aturà a nosaltres. pic.twitter.com/CqGZWhS0mw	181	3	184
La veu dels temporers de Lleida: 200 treballadors arribats per a la campanya de la fruita dormen al carrer. Una situació que no és nova i que s'agreuja amb la COVID-19. El @maticatradio els acompanya http://catradio.top/MCRTemporers pic.twitter.com/DBXnMrr3Ts	156	11	106
La pandèmia (encara dura, res d'època post-covid) amplifica i ens mostra els punts febles de la nostra societat: temporers, persones sense sostre, residències, soletat...#Lleida	92	6	45
L'ONG Open Arms [@openarms_fund] dona assistència a alguns temporers de Lleida, positius lleus de COVID-19. @campsoscar, el seu responsable: "Actuem bastant més ràpid que l'administració" https://www.ccma.cat/catradio/alacarta/Cataluña-nit/oscar-camps-open-arms-pot-actuar-mes-rapid-que-ladministracio-en-cas-demergencies/audio/1075525/ ...	90	0	36
hola, torno al tuiter fent-me autobombo, puc, no? ahir vaig escriure això dels temporers i el covid i els pavellons de la fira de Lleida que és un complet desastre \n https://mentrefloreixenlesflors.blog/2020/07/17/lhome-que-prega-a-la-llum-o-el-quatrecentsvint-i-tres/ ...	65	4	31

Tuit	Agradaments	Respostes	Retuits
Els turistes alemanys aixequen l'economia però els temporers només són una font contagiosa de Covid.\n\nQui us penseu que recull la fruita i fa rutllar el sector primari? L'Oso Yogui? \n\nEls temporers son gent que han treballat molt més que la majoria que els critiqueu, hipòcrites	60	0	6
"I no, els múltiples brots de COVID al Segrià no són culpa de temporers i pagesos, sinó del sistema i de la manca d'administracions valentes que prenguin mesures contundents per protegir els més febles, per donar un futur als ponentins".\n\n https://www.elmon.cat/opinio/lleida-no_2129860102.html ...	49	2	16

FIGURA 15: TUI TS MÉS RELLEVANTS PER A LA COMBINACIÓ COVID+TEMPORERAS

Tuit	Agradaments	Retuits
Denuncian a #España ante la ONU por violar los #DerechosHumanos de las temporeras de la fresa en la pandemia. La denuncia advierte que la pandemia de la COVID-19 ha expuesto a estas trabajadoras a nuevas formas de explotación https://www.publico.es/sociedad/trabajadoras-fresa-coronavirus-denuncian-espana-onu-violar-derechos-humanos-temporeras-fresa-pandemia.html ...	48	64
El mayor foco de contagio de COVID-19 detectado hasta ahora en Marruecos se ha registrado en dos plantas de tratamiento de fruta de empresas españolas. En total hay 560 infectados, en su mayoría mujeres temporeras https://elpais.com/sociedad/2020-06-20/dos-empresas-espanolas-concentran-el-foco-mas-grave-de-covid-en-marruecos.html?ssm=TW_CM...	46	46
Dos meses, dos meses ha tardado Marruecos en permitir la repatriación de las temporeras que estaban trabajando en la recogida de los frutos rojos ya que la frontera estaba cerrada. Entonces, ¿cómo siguen llegando pateras con infectados por covid y no deportamos a indeseables?	28	6

Tuit	Agradaments	Retuits
Confinarte, aislarte y poder mantener una higiene mínima para protegerte puede ser un privilegio. La situación de los y las temporeras de Huelva es una de las caras más duras de la desigualdad frente al #Covid_19 https://www.eldiario.es/desalambre/asentamientos-temporeros-Andalucia-margen-COVID-19_0_1028547437.html ...	25	18
Temporeras de la fresa, presas de la explotación, el acoso y el COVID-19 https://www.naiz.eus/eu/actualidad/noticia/20200608/temporeras-de-la-fresa-presas-de-la-explotacion-laboral-el-acoso-la-invisibilizacion-y-el-COVID-19... Un reportaje de @alertxundi1 pic.twitter.com/A1qGJ4FxJw	7	7

